

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Patrik Kunert

Vývoj školství v regionu Zábřežska

Olomouc 2020

vedoucí práce: Mgr. Pavel Krákora, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne:.....

.....

Patrik Kunert

Poděkování

Rád bych poděkoval Mgr. Pavlu Krákorovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a vstřícný přístup během vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	5
1. Charakteristika regionu Zábřežsko	6
2. Stručný vývoj školství v Českých zemích	10
3. Zábřeh	13
3.1 Historie města	13
3.2 Osobnosti města	15
4. Základní školství v Zábřeze	16
4.1 Stručný vývoj základního školství v Zábřeze	16
4.2 I. národní škola Zábřeh.....	18
4.3 Základní škola Boženy Němcové	23
4.3 Základní škola Školská.....	27
4.4 Základní škola Severovýchod.....	32
4.5 Základní škola a Mateřská škola Skalička	34
5. Základního školství v ostatních obcích Mikroregionu Zábřežsko	37
Závěr	45
Seznam pramenů a literatury	47
Přílohy.....	52
ANOTACE	56

Úvod

Za téma své bakalářské práce jsem si zvolil vývoj školství v regionu Zábřežsko. Hlavním argumentem pro zvolení tématu je má vazba na tento region, neboť zde žiji a chodíval jsem do místních škol.

Stěžejní část této práce je věnována vývoji základního školství v městě Zábřeze, neboť se jedná o nejvýznamnější město regionu na základě různých hledisek, ať už se jedná o kulturní charakter, sportovní ráz, či společenský život. Bydlí zde také nejvíce obyvatel. Do zábřežských škol též dochází nejvíce žáků ve zvoleném regionu, přičemž na ně po ukončení školního vzdělání v malotřídních vesnických školách odchází jejich značná část.

Práce je rozdělena do pěti kapitol, jež se věnují charakteristice zvoleného regionu, stručnému vývoji školství v Českých zemích od zavedení povinné školní docházky v roce 1774, charakteristice města Zábřeh s důrazem na jeho historické proměny, vývoji školství v zábřežských školách a dalších školách v regionu. Vývoj školství v zábřežských školách je věnován I. Národní škole, která stála u zrodu českého školství ve městě v době germanizačních snah, a čtyřem základním školám, jež ve městě fungují dnes. Jmenovitě se jedná o Základní školu Zábřeh, Boženy Němcové; Základní školu Zábřeh, Školská; Základní školu Zábřeh, Severovýchod a Základní školu a Mateřskou školu Skalička.

Základním zdrojem informací pro stěžejní část práce jsou především školní kroniky umístěné ve Státním okresním archivu Šumperk nebo v daných školách. Fakta týkající se současného života škol jsou čerpána z výročních zpráv, popřípadě webových stránek dané školy. Stručný vývoj školství v Českých zemích a charakteristika regionu s centrem Zábřehem jsou zpracovány na základě literatury – pokud možno nejnověji publikované. Všechny zdroje jsou uvedeny v závěru práce v sekci Seznam pramenů a literatury.

1. Charakteristika regionu Zábřežsko

Region Zábřežsko, který nalezneme v severozápadní části Olomouckého kraje, lze vymezit administrativními hranicemi správního obvodu obce s rozšířenou pravomocí (SO ORP). Centrem regionu je město Zábřeh, které zaujímá největší rozlohu a žije zde také nejvíce obyvatel.

Svazek obcí Mikroregionu Zábřežsko byl založen pod názvem Sdružení obcí mikroregionu Zábřežsko již v roce 1999. Na základě zákona č. 128/2000 Sb., o obcích byl oficiální název upraven, a mikroregion tak od roku 2001 vystupuje pod názvem Svazek obcí Mikroregionu Zábřežsko. Mikroregion k 1. lednu 2020 sdružuje třicet obcí: Bohuslavice, Brníčko, Drozdov, Dubicko, Horní Studénky, Hoštejn, Hrabová, Hynčina, Chromeč, Jedlí, Jestřebí, Kamenná, Kolšov, Kosov, Lesnice, Leština, Lukavice, Nemile, Postřelmov, Postřelmůvek, Rájec, Rohle, Rovensko, Sudkov, Svěbohov, Štítý, Vyšehoří, Zábřeh, Zborov, Zvole.¹

Součástí mikroregionu jsou i dvě obce – Chromeč a Sudkov – územně spadající do sousedního SO ORP Šumperk. Statut města mají obce Zábřeh a Štítý. V mikroregionu žije přibližně 35 000 obyvatel, přitom necelá polovina na venkově.² Celková rozloha mikroregionu činí 27 762 ha.³

Zábřežsko lze charakterizovat jako mírně zvlněnou, bohatě zalesněnou krajinu jesenického podhůří. Největší protékající řekou je Morava, do níž se vlévá druhá největší řeka regionu Moravská Sázava, která protéká mj. i Zábřehem.⁴ V regionu se nachází mnoho chráněných území – Přírodní park Březná, Přírodní rezervace pod Trlinou, Novodvorské meze, či meandry řeky Moravy. V regionu se nachází i nepřehlédnutelný Vitošovský lom, v němž se těží vápenec.

¹ Svazek obcí Mikroregionu Zábřežsko. *Mikroregion Zábřežsko: Oficiální stránky mikroregionu* [online]. Zábřeh: UŽITEČNÝWEB.CZ, 2010 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <http://www.zabrezsko.cz/>

² Nejaktuálnější data k 31. 12. 2018 hovoří o 34 875 obyvatelích. In: *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xm/so-orp-zabreh>

³ Tamtéž, [cit. 2020-02-27].

⁴ Svazek obcí Mikroregionu Zábřežsko. *Mikroregion Zábřežsko: Oficiální stránky mikroregionu* [online]. Zábřeh: UŽITEČNÝWEB.CZ, 2010 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <http://www.zabrezsko.cz/>

Velké zastoupení v regionu mají především sakrální památky, které se nachází v každé ze třiceti členských obcí Mikroregionu Zábřežska. Nalezneme zde množství kostelů, kaplí i kapliček, božích muk a soch svatých.⁵ Turisticky atraktivní jsou také zdejší zříceniny hradů, které se nachází ve stejnojmenných obcích – v Brníčku a Hoštejně. V regionu nalezneme i renesanční zámek v Zábřeze, ve kterém nyní sídlí městský úřad.

Mezi další pozoruhodnosti oblasti patří renesanční hrobka Bukůvků z Bukůvky s mumii v Postřelmově nebo renesanční tvrz v Nemili. V mikroregionu se nachází také několik objektů lidové architektury a památných domů.⁶

Počátky osídlení Zábřežska spadají do mladší doby kamenné (5000–3000 př. n. l.), přičemž v nejmladší době kamenné (3000–1800 př. n. l.) lze zaznamenat ustoupení sídel. K dalším rozvoji sídel dochází až v době bronzové, v období kultury popelnicových polí (1200–500 př. n. l.). Někdy v průběhu 3. až 2. století př. n. l. ovládli území Keltové, kteří byli následně vytlačeni Germány. První sídla Slovanů byla postavena v průběhu 8. století. Velký rozmach na severní Moravě však nastal po roce 1050, v souvislosti s usazením údělných přemyslovských knížat v Olomouci.⁷

Osídlovací proces byl nejsilnější během 13. století, především za krále Přemysla Otakara II. Vznikaly nové společenské třídy rekrutující se z členů panovnickovy, resp. markraběcí družiny – feudální šlechta, která nechala postavit hrady, tvrze, či jiná opevněná sídla. Doba vlády Lucemburků ve 14. století se projevovala hospodářským rozkvětem.⁸

Tento rozkvět byl významně narušen během česko-uherských válek v 60. a 70. letech 15. století, kdy se na Zábřežsku roku 1467 uskutečnila bitva u Rájce mezi vojsky Jiřího z Poděbrad a Matyáše Korvína, v níž byl smrtelně zraněn velitel Jiříkových vojsk Zdeněk Kostka z Postupic. V této době byla zničena většina hradů a tvrzí zdejšího nejvýznamnějšího rodu Tunklů. Po konci jejich rozsáhlého panství se v 16. století region dostal pod správu pánů z Boskovic a olomouckých biskupů.⁹

⁵ Svazek obcí Mikroregionu Zábřežsko. *Mikroregion Zábřežsko: Oficiální stránky mikroregionu* [online]. Zábřeh: UŽITEČNÝWEB.CZ, 2010 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <http://www.zabrezsko.cz/>

⁶ Tamtéž, [cit. 2020-02-27].

⁷ SPURNÝ, František. *Vlastivědná příručka šumperského okresu*. Šumperk: Okresní pedagogické středisko, 1983, s. 39-40.

⁸ Tamtéž, s. 41-44.

⁹ Tamtéž, s. 45.

Poměrně dlouhá doba míru od 70. let 15. století do třicetileté války se projevila i na celkovém kulturním a hospodářském rozvoji regionu. Během třicetileté války prošla tímto územím nejrůznější vojska, mj. švédská, uherská, španělská, či dánská. Za sebou nechala jen spáleniště, vyloupené usedlosti a jejich povražděné obyvatele.¹⁰

Další těžkou zkouškou musela oblast Zábřežska projít během první slezské války ve 40. letech 18. století. Ačkoliv v regionu nedošlo k velkým bitvám, střídavé přesuny rakouských a pruských vojsk po sobě zanechaly těžké materiální škody.¹¹

Od konce 18. století docházelo k rozvoji průmyslu a budování nových podniků zaměřujících se především na stavbu pivovarů, cihelen, pil, skláren, či vápenek. V první polovině 19. století dominovala intenzivní těžba železné rudy, přičemž největším místním podnikem byl nedaleký Sobotín úzce spjatý s bratry Kleinovými, velkými budovateli železniční sítě.¹² V druhé polovině 19. století započal růst průmyslu lnářského (Wilhelm Brass v Zábřeze), papírenského (Lukavice), či potravinářského (sladovna v Zábřeze).¹³ Ještě větší rozmach regionu začal v roce 1845, kdy byla zprovozněna železniční trať spojující Prahu s Olomoucí.¹⁴

Pro hospodářství, které rostlo až do první světové války, byla typická nevráživost mezi Čechy a Němci. Němci ovládali většinu průmyslu. Postupně jim ale přibývala konkurence v podobě nově vzniklých českých podniků, které sídlily v Zábřeze, Postřelmově, či Kamenné.¹⁵

Vzájemná nenávisť se vyostřila za první světové války. Po vzniku samostatného československého státu byla ve volbách na Zábřežsku ve 20. letech nejúspěšnější katolická strana lidová společně se stranou agrární. U německých obyvatel byly častokrát prioritní nacionalistické strany.¹⁶

¹⁰ SPURNÝ, František. *Vlastivědná příručka šumperského okresu*. Šumperk: Okresní pedagogické středisko, 1983, s. 48-49.

¹¹ Tamtéž, s. 54.

¹² Tamtéž, s. 54.

¹³ Tamtéž, s. 58-59.

¹⁴ MELZER, Miloš. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad, 1993, s. 84.

¹⁵ SPURNÝ, František. *Vlastivědná příručka šumperského okresu*. Šumperk: Okresní pedagogické středisko, 1983, s. 64.

¹⁶ Tamtéž, s. 70-71.

Hospodářský růst 20. let byl zastaven velkou hospodářskou krizí v říjnu 1929, přičemž v regionu Zábřežsko se nejvíce projevil kromě nezaměstnanosti i silícími tendencemi upřednostňování krajně pravicových stran.

Po podpisu mnichovské dohody z 29. na 30. září 1938 bylo území Sudet – včetně Zábřežska – postoupeno nadále se rozšiřujícímu nacistickému Německu. Během války vznikaly v oblasti partyzánské skupiny – dvě skupiny Zábřeh a skupina Hrabová, které se zpočátku zaměřovaly na získávání zbraní a munice. K bojovým akcím se dostávaly spíše výjimečně. Až na jaře roku 1945 došlo k mnoha úspěšným sabotážním akcím a přestřelkám s nacisty.¹⁷

Již v prvních poválečných týdnech došlo k divokému odsunu německého obyvatelstva i k některým nelidským odvetám za tolik let trvající nacistické područí. Příkladem může být událost v obci Leština, ležící jen pár kilometrů východně u řeky Moravy.¹⁸ Ze Zábřežska bylo donuceno odejít 21 000 Němců, poté nastalo osídlování původně německých usedlostí.¹⁹

Postupně se obnovovala průmyslová výroba, ovšem na základě prezidentských dekretů již ve znárodněných podnicích. Po válce byl život řízen nejsilnější politickou stranou KSČ, která si získávala své příznivce také mezi „novousedlíky“, kterým přidělila půdu vysídlených Němců. Od konce roku 1949 postupně začínala kolektivizace zemědělství, která byla dokončena v průběhu 50. let. Úsilí o reformu socialismu v roce 1968 bylo vnímáno převážně pozitivně, ovšem vpádem vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna téhož roku byly snahy zastaveny. Region byl obsazen polským vojskem, které po dvou měsících nahradila sovětská armáda. Nastala doba normalizace. Po událostech v roce 1989 nadešel demokratizační proces, což potvrdily výsledky v prvních parlamentních volbách v červnu 1990.²⁰

¹⁷ SPURNÝ, František. *Vlastivědná příručka šumperského okresu*. Šumperk: Okresní pedagogické středisko, 1983, s. 86-88.

¹⁸ MELZER, Miloš. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad, 1993, s. 90.

¹⁹ SPURNÝ, František. *Vlastivědná příručka šumperského okresu*. Šumperk: Okresní pedagogické středisko, 1983, s. 89-90.

²⁰ MELZER, Miloš. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad, 1993, s. 90-92.

2. Stručný vývoj školství v Českých zemích

(od zavedení povinné školní docházky roku 1774)

Zásadním zlomem v dějinách českého školství bylo přijetí tzv. Všeobecného školního řádu v prosinci roku 1774, kterým se výchova a vzdělávání staly záležitostí státu. Stát nařizoval povinné vzdělávání, určoval jeho obsah a metodu, stanovoval kvalifikační požadavky na učitele a rámcově vytyčil i požadavky na materiální a hygienické podmínky vzdělávání. Z organizačního hlediska se jednalo o školy triviální, hlavní a normální. Povinnost navštěvovat školu se vztahovala na všechny děti ve věku od šesti do dvanácti let, žáci mezi třinácti až dvaceti lety poté navštěvovali nedělní opakovací hodiny.²¹ Na organizaci školství v zemích Rakouska dohlížel zaháňský opat a duchovní otec školské reformy Jan Ignác Felbiger.²² Tato organizace školství založená na práci s učebnicí, memorování a potlačování kreativity byla zakonzervovaná na dlouhá desetiletí.

Po celou první polovinu 19. století platilo jako zákonný základ českého školství Politické zřízení obecních škol ze srpna roku 1805. Až v květnu roku 1869 byl přijat základní školský zákon, podle ministra školství Leopolda Hasnera známý též jako „Hasnerův zákon“, který položil základy moderního nižšího školství. Na těchto základech v hlavních rysech spočívalo elementární školství v Československé republice, a to dokonce do roku 1948. Mezi hlavní změny patřilo prodloužení školní docházky z šesti na osm let, zavedení státního dozoru nad školami, zlepšení výukových metod a profesní přípravy učitelů, či pozvednutí obsahu vyučování díky zavedení nových předmětů do výuky. Nově se začal učit zeměpis, dějepis, přírodopis, kreslení, zpěv a ruční práce (pro dívky) a tělocvik (pro obě pohlaví, poté povinný pouze pro chlapce). Stávající systém dělení škol na triviální, hlavní a normální byl zrušen a nahrazen školami obecnými a měšťanskými.²³

²¹ ŠIMEK, Jan. *Historie školních budov: od tereziánských reforem po současnost*. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2016, s. 16.

²² KRÁLÍKOVÁ, Marie, Václav SPĚVÁČEK a Josef NEČESANÝ. *Nástin vývoje všeobecného vzdělání v českých zemích: vysokoškolská příručka pro pedagogické fakulty*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 26.

²³ ŠIMEK, Jan. *Historie školních budov: od tereziánských reforem po současnost*. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2016, s. 80-82.

Po novelizaci zákona v roce 1883, kdy sice osmiletá docházka zůstala formálně zachována, bylo umožněno mnoho výjimek, které v řadě venkovských škol zkrátily docházku opět na šest let.²⁴

Po vzniku samostatného československého státu zřídilo roku 1919 Ministerstvo školství a národní osvěty Pedagogický ústav Jana Amose Komenského, který měl plnit funkci výzkumného pedagogického ústavu. Všeobecně se očekávalo, že tento ústav připraví i komplexní reformu školství. Nestalo se tak, neboť byl ústav roku 1925 zrušen a příprava reformy neustále ztroskotávala na neschopnosti najít politickou schodu.²⁵ Jak již je zmíněno výše, československé školství tak až do roku 1948 stálo na rakousko-uherských základech.

Nejvýznamnější událostí ve školství v období tzv. první republiky se stal „malý školský zákon“ z roku 1922, který zavedl povinnou osmiletou školní docházku, čímž byly zrušeny úlevy dané novelizací školského zákona z roku 1883. Byla též prodloužena doposud šestiletá školní docházka na Slovensku. Nově se žáci začali učit občanské nauce a chlapci výchově a ručním pracím.²⁶ Náboženství nadále zůstalo mezi povinnými předměty, avšak rodiče bez náboženského vyznání mohli požádat o zproštění výuky pro své děti.²⁷

Se vznikem Protektorátu Čechy a Morava a nacistickou okupací došlo na omezení do té doby demokratického československého školství. Na podzim roku 1939 byla zavedena povinná výuka německého jazyka na všech měšťanských školách, o rok později i na všech obecných školách.²⁸

²⁴ ŠIMEK, Jan. *Historie školních budov: od tereziánských reforem po současnost*. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2016, s. 81-82.

²⁵ Tamtéž, s. 162.

²⁶ KRÁLÍKOVÁ, Marie, Václav SPĚVÁČEK a Josef NEČESANÝ. *Nástin vývoje všeobecného vzdělání v českých zemích: vysokoškolská příručka pro pedagogické fakulty*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 49.

²⁷ ŠIMEK, Jan. *Historie školních budov: od tereziánských reforem po současnost*. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2016, s. 166.

²⁸ SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 250-251.

Zásadní proměnu československého poválečného školství předznamenal již Košický vládní program z 5. dubna 1945. Na podzim téhož roku byly výnosem prvního poválečného ministra školství Zdeňka Nejedlého zrušeny všechny německé školy. Na základě zákona z roku 1948 byla zavedena povinná devítiletá školní docházka. Jednotná škola se dělila na tři stupně – pětileté školy národní, čtyřleté školy střední a tříleté školy povinné (základní odborné školy) nebo výběrové (odborné nebo vyšší odborné školy a gymnázia). Žák tak vzhledem ke třetímu stupni měl školní docházku dlouhou dvanáct let. Školství bylo pod dohledem ideologie vládnoucí Komunistické strany Československa.²⁹

Zákon o jednotné škole však platil pouze do roku 1953, kdy byl vydán nový školský zákon, který se inspiroval organizací školství v Sovětském svazu. Nově byla povinná školní docházka zkrácena na osm let, přičemž školy se dělily na osmileté a jedenáctileté střední školy. Změny přinesly špatný vliv na úroveň školství. Proto došlo roku 1960 na opětovné prodloužení povinné školní docházky na devět let, která se realizovala na základních devítiletých školách. Dalším významným milníkem v oblasti školství byl zákon z roku 1978, který zakotvil povinnou školní docházku na deset let, kterou žáci absolvovali na osmiletých základních školách a dvou prvních ročnících na některé ze středních škol.³⁰

Se změnou politického režimu na sklonku roku 1989 došlo i na změny ve školství. Základem systému sice nadále zůstal zákon z roku 1984, postupně byl však upravován řadou novel. Povinná školní docházka byla zkrácena na devět let, základní škola byla prodloužena na devítiletou. Nově mohly vznikat školy soukromé a církevní.³¹

²⁹ ŠIMEK, Jan. *Historie školních budov: od tereziánských reforem po současnost*. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2016, s. 216-217.

³⁰ Tamtéž, s. 219-221.

³¹ Tamtéž, s. 244.

3. Zábřeh

3.1 Historie města

Počátky vzniku sídla (dnes města) nejsou přesně známy. První zmínka se dlouhou dobu datovala do roku 1254, ovšem moderní historikové na základě historického bádání usuzují, že se jednalo o rok 1255, kdy český král Přemysl Otakar II. vydal listinu na brněnském sněmu, jehož se zúčastnil i Sulislav ze Zábřeha (Sulislav de Zabrzyeh). Ve druhé listině z roku 1275 se poté objevuje Protiva ze Zábřeha (Protiwen de Zaberz). Ani jeden z těchto mužů Zábřeh nevlastnil, ale pouze vedl jeho správu. S jistotou lze doložit, že město existovalo roku 1289, kdy je znám z listiny jeho německý název „Hoenstat“, který lze přeložit jako vysoké město. Na konci 13. století do regionu v důsledku velké kolonizace přicházelo mnoho německy mluvících kolonistů.³²

Od 14. století byl Zábřeh a okolní panství v držení šlechtických rodů, mezi které patřili páni z Choliny, páni ze Šternberka a páni z Kravař. K největšímu rozmachu panství došlo s příchodem rodu Tunklů ve 40. letech 15. století, kdy se rozrostlo o panství Brníčka. Docházelo též k zakládání mnoha rybníků.³³ Rychlý rozmach spolu se zmíněným zakládáním rybníků vedl ke značnému zadlužení panství, načež se Jindřich Tunkl rozhodl před rokem 1510 panství prodat. Panování pánů Trčků z Lípy trvalo krátce, neboť i oni prodali panství, tentokrát pánům z Boskovic.³⁴ Během vlastnictví Zábřeha pány z Boskovic byl nezastupitelnou složkou tehdejšího života sbor Českých bratří.³⁵ Po smrti Jana z Boskovic roku 1589 přešlo panství na Ladislava Velena ze Žerotína. Z důvodu nízkého věku však bylo panství zpočátku spravováno jeho poručníky.³⁶ Díky aktivní spoluúčasti na stavovském povstání byl po bitvě na Bílé hoře donucen emigrovat. Panství přešlo na základě darovací listiny císaře Ferdinanda II. do rukou Karla z Lichtenštejna. O období třicetileté války se dochovalo málo písemností, ze kterých plyne, že region trpěl nevýslovnou bídou válečného tažení.³⁷

³² BARTOŠ, Josef. *Zábřeh - 750 let*. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004, s. 6.

³³ Tamtéž, s. 6-13.

³⁴ FALZ, Leopold. *Dějiny města Zábřeha od nejstarších časů až do roku 1900*. Praha: Votobia, 2003, s. 30-32.

³⁵ BARTOŠ, Josef. *Zábřeh - 750 let*. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004, s. 14.

³⁶ FALZ, Leopold. *Dějiny města Zábřeha od nejstarších časů až do roku 1900*. Praha: Votobia, 2003, s. 61.

³⁷ Tamtéž, s. 74-76.

Město téměř dvě století doprovázela stagnace stavebního a demografického vývoje. Stavební vývoj byl navíc zastaven díky požáru roku 1793, během kterého shořela nebo byla poničena více než polovina všech domů včetně radnice, kostela, pivovaru, chudobince či městské věznice. Zřetelný růst města v rovině hospodářské a demografické nastal až v první polovině 19. století. Velký význam pro další rozvoj Zábřežska měla výstavba železničního spojení mezi Olomoucí a Prahou a tím i zřízení železniční stanice v Zábřeze v roce 1845.³⁸

Pro život v druhé polovině 19. století byl důležitý revoluční rok 1848, který přinesl uvolnění feudálních pout a zrušení poddanství a významnou změnu státní správy a samosprávy. Vliv Zábřeha jako centra regionu byl zdůrazněn roku 1871, kdy bylo dokončeno železniční spojení směrem na Šumperk a do Sobotína. Docházelo také ke zprůmyslnění města, které se orientovalo především na textilní průmysl. Velkou postavou města byl průmyslník Wilhelm Brass, jehož továrny se zabývaly barvením látek a spřádání bavlny. Rodina Brassova též projevovala germanizační snahy v regionu. Rozvíjel se i kulturní a společenský život.³⁹

První světová válka přinesla do regionu všeobecnou nouzi, přidělové hospodářství, omezování veřejného života, včetně české školy, která byla zabrána pro potřeby vojska.⁴⁰ Ve 30. letech postupně přibývalo napětí mezi Čechy a Němci. Na základě Mnichovské dohody neměl být Zábřeh společně s okolím zpočátku okupován, ale 5. října 1938 byl zařazen do tzv. pátého okupačního pásma. S příchodem německého vojska se některé rodiny rozhodly odejít do vnitrozemí, došlo k úpadku českého veřejného života. Zábřeh byl poté osvobozen sovětskou armádou 8. května 1945.⁴¹

Po válce nastal odsun německého obyvatelstva, který ve městě proběhl bez větších problémů. Byly též znárodněny velké podniky a konfiskován majetek Lichtenštejnů. Od roku 1948 bylo město v rukou Komunistické strany Československa, která se řídila tzv. linií budování socialismu.⁴²

³⁸ BARTOŠ, Josef. *Zábřeh - 750 let*. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004, s. 29-31.

³⁹ Tamtéž, s. 34-36, 38.

⁴⁰ Tamtéž, s. 41-42.

⁴¹ Tamtéž, s. 51-52, 54-56.

⁴² Tamtéž, s. 57-58.

V roce 1949 byly k Zábřehu připojeny tři do té doby samostatné obce – Ráječek, Rudolfovo a Skalička. K mnohem důležitější územně správní změně došlo v roce 1960, kdy byla část okresu Zábřeh připojena k okresu Šumperk, čímž Zábřeh přišel o řadu státních a okresních institucí. Na konci roku 1989 byly k Zábřehu integrovány následující obce: Drozdov, Hněvkov, Lupěné, Nemile, Pivonín, Václavov.⁴³

3.2 Osobnosti města

S městem bylo během historie spjato mnoho osobností, jejichž významnost byla známa nejen na regionální, ale i celorepublikové úrovni. Patrně nejvěhlasnějším zábřežským rodákem byl cestovatel, spisovatel, vynálezce a dokonce i eskymácký náčelník Jan Welzl, který se již ve svých šestnácti letech rozhodl jít na zkušenou do světa a objevovat život obyvatel v Rakousku, severní Itálii a na Balkáně. Dostal se i na stavbu Transsibiřské magistrály, poté pokračoval k Severnímu ledovému oceánu a několikrát se přeplavil na Aljašku, kde poznal zlatonosný Yukon.⁴⁴ V Zábřeze se též narodila Magdalena Vizovská – první manželka zakladatele moderní pedagogiky a „Učitele národů“ Jana Amose Komenského, která prožila rané dětství v místním domě Pod Podloubím.⁴⁵

Život města ve druhé polovině 19. a v první polovině 20. století značně ovlivňovala rodina Brassova. Roku 1856 přišel do města zakládající člen této velmi vlivné rodiny textilních podnikatelů a německých nacionálních politiků Wilhelm Brass, který zde založil továrnu zaměřenou na barvení látek, později doplněnou o spřádání bavlny. Wilhelm Brass i další členové jeho početné rodiny díky svému značnému vlivu ovlivňovali život ve městě a zaujímali v něm významné funkce – starostové, místostarostové, členové městské rady.⁴⁶

V Zábřeze působili též významné osobnosti z oblasti historie. Druhý ředitel zábřežského gymnázia Rudolf Dvořák zpracoval dějiny Moravy do roku 1848 a publikoval je v pětisvazkových Dějinách Moravy. Naopak německý regionální historik a archivář města Zábřeha Leopold Franz vytvořil obsáhlou monografii o dějinách Zábřeha do roku 1900.⁴⁷

⁴³ BARTOŠ, Josef. *Zábřeh - 750 let*. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004, s. 58, 62.

⁴⁴ Tamtéž, s. 132-133.

⁴⁵ Tamtéž, s. 131.

⁴⁶ Tamtéž, s. 108.

⁴⁷ Tamtéž, s. 109-110.

4. Základní školství v Zábřeze

4.1 Stručný vývoj základního školství v Zábřeze

Na konci třicetileté války působil ve městě učitel a současně ředitel farní školy Martin Kuchtík. Byl prvním učitelem, u kterého je známo jméno, a to na základě obecního účtu. O školní budově, respektive její stavbě se dozvídáme až v 80. letech 17. století.⁴⁸

Život učitelů z hlediska příjmů nebyl v první polovině 18. století nikterak záviděníhodný, neboť byly jejich příjmy často nižší než u řemeslníka a žádosti učitele o zvýšení byly většinou neúspěšné.⁴⁹ V druhé polovině 18. století docházelo ke zlepšení situace v oblasti školství, kdy byla v 80. letech zřízena druhá třída. Školu ve městě navštěvovaly též děti z blízkých obcí – Kosov, Pivonín, Postřelmůvek, Rovensko, Lupené, Nemile a Krumpach. Škola se změnila z farní na triviální.⁵⁰

Škola v Zábřeze byla od 90. let 18. století do konce 20. let 19. století spjata s řídicím učitelem Janem Hamplem, kterému se podařilo zvýšit počet docházejících žáků.⁵¹ V důsledku narůstání počtu žáků a nedostatku kapacit učebních prostor byla zřízena jedna třída v nemocniční budově a druhá v jednom privátním domě. Až po šesti dlouhých letech došlo roku 1822 na rekonstrukci školní budovy a to především díky upozornění vedení nemocnice na porušení nemocniční nadace. Roku 1857 byla škola rozšířena na čtyři třídy. V roce 1872 se městský výbor rozhodl zřídit měšťanskou školu, ve čtyřech nižších třídách se vyučovalo dvojjazyčně, ale ve vyšších třídách jen německy.⁵² Sílicí germanizace a rostoucí národnostní spory vedly k tomu, že roku 1884 byla dosavadní obecná škola změněna na německou a vedle ní povolena jednotřídní škola česká.⁵³ Za hlavního iniciátora germanizačních snah je považován Hermann Brass, pod jehož patronací začaly vznikat tzv. německé obranné spolky, především pak Schulverein (Školský spolek), zaměřený na školu a mládež, který se zapřičinil o vznik německých škol v regionu.⁵⁴

⁴⁸ FALZ, Leopold. *Dějiny města Zábřeha od nejstarších časů až do roku 1900*. Praha: Votobia, 2003, s. 119-120.

⁴⁹ Tamtéž, s. 166-167.

⁵⁰ BARTOŠ, Josef. *Zábřeh - 750 let*. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004, s. 24-25.

⁵¹ Tamtéž, s. 24.

⁵² FALZ, Leopold. *Dějiny města Zábřeha od nejstarších časů až do roku 1900*. Praha: Votobia, 2003, s. 236-240.

⁵³ BARTOŠ, Josef. *Zábřeh - 750 let*. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004, s. 39.

⁵⁴ SPURNÝ, František. *Vlastivědná příručka šumperského okresu*. Šumperk: Okresní pedagogické středisko, 1983, s. 62.

Během první světové války se žákům výuky příliš nedostávalo, česká škola byla dokonce zabrána vojskem. Se vznikem Československé republiky došlo k podstatným změnám ve školství, kdy byl redukován německý vliv v této oblasti. Z německých škol poskytujících základní školství zůstaly ve městě obecná a měšťanská škola. České školství zastupovaly dvě obecné smíšené školy v Zábřeze a Krumpachu a od roku 1919 také měšťanská chlapecká škola a dívčí měšťanská škola. Významný problém představovalo umístění českých škol, jejichž třídy byly rozmístěny v několika budovách ve městě. Až ke konci první republiky byla dokončena stavba nové budovy Masarykovy obecné školy.⁵⁵

Mnichovská dohoda a následný vznik Protektorátu Čechy a Morava přinesl germanizační snahy, které se týkaly i českého školství. Všechny třídy měšťanských škol byly donuceny se přestěhovat do budovy v Krumpachu, kde postupně zanikaly, neboť noví žáci nebyli přijímáni. Dvě české obecné školy byly sloučeny v jednu a umístěny do staré budovy německých škol, přičemž třídy byly redukovány z osmnácti na polovinu a žákům byla předkládána okleštěná výuka – bez dějepisu a občanské nauky. Výuka byla i nadále redukována.⁵⁶

Po válce byly školy s výjimkou těch německých obnoveny. Obecné školy byly přeměněny na národní a měšťanské na tzv. školy střední. Velkou změnu ve školství v Zábřeze přinesl rok 1953, kdy byla přestěhována II. osmiletá (devítiletá) škola do historické budovy gymnázia.⁵⁷ Síť škol byla v 70. letech stabilizována. Ve městě existovaly čtyři úplné základní devítileté školy, přičemž nejnovější škola byla postavena roku 1978 na sídlišti Severovýchod, dále tři školy pro 1. – 5. postupný ročník (Krumpach, Ráječek a Skalička) a škola pomocná. V roce 1976 byly k městu připojeny další obce, čímž byly místní školy zrušeny.⁵⁸

V současnosti nalezneme v Zábřeze čtyři základní školy – Základní škola Boženy Němcové, Základní škola Školská, Základní škola Severovýchod a malotřídní Základní škola a Mateřská škola Skalička.

⁵⁵ BARTOŠ, Josef. *Zábřeh - 750 let*. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004, s. 48.

⁵⁶ Tamtéž, s. 54.

⁵⁷ Tamtéž, s. 60.

⁵⁸ Tamtéž, s. 62.

4.2 I. národní škola Zábřeh

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, v důsledku rostoucích germanizačních snah a národnostních sporů mezi Čechy a Němci byla roku 1884 dosavadní obecná škola změněna na německou a vedle ní povolena jednotřídní škola česká. Do školní kroniky bylo zaznamenáváno: „*Roku 1884 přeměněna utrakvistická všeobecná nár. a měšťanská škola na školu německou a na žádost' obce Zábřežské, zřízena toho roku jednotřídní škola obecná s vyučovacím jazykem českým.*“⁵⁹

Na nově zřízené české škole se začalo vyučovat 22. září 1884, přičemž německý jazyk byl nepovinný. Prvním učitelem se stal Jindřich Kostelník. V prvním roce výuky 1884/1885 čítala škola i s přiškoleným Rudolfovem 68 žáků. V následujících letech počet žáků narůstal, přičemž ve školním roce 1887/1888 školu navštěvovalo již 96 žáků, z toho 36 chlapců a 60 děvčat. Následujícího roku ovšem počet poklesl na 56 žáků.⁶⁰ Převaha děvčat nebyla v těchto letech neobvyklá. Každý rok se konaly určité události, jako byly sbírky šatstva a obuvi pro chudé děti, oslavování jmenin císaře Františka Josefa I., nebo výlety na konci školního roku, který zpravidla končil v polovině července.

Ve školním roce 1901/1902 byl ve školní budově zaveden vodovod a upraveny záchody na splach.⁶¹ Kapacity budovy byly však nedostatečné, o čemž svědčí zápis v kronice školního roku 1905/1906: „*Dne 27. června přestali rodiče posílati dítky do školy, by tím dali najevo svou nespokojenost nad nedostatečným stavem školních místností.*“⁶² Proto byla následujícího školního roku zřízena paralelka, ve které vyučoval František Neubauer z Krumpachu. V březnu 1909 po dlouhých letech byla započata výstavba nové školní budovy, která byla dokončena v březnu následujícího roku.⁶³

V důsledku událostí letních měsíců roku 1914, jež vedly k první světové válce, začalo vyučování až koncem září, neboť byla škola obývána rekruty z Haliče. Vyučování však bylo 14. listopadu přerušeno, jelikož ve školní budově bylo ubytováno vojsko. Škola se tak přesunula do jedné místnosti v Nádražní ulici.⁶⁴

⁵⁹ SOkA Šumperk, Fond I. národní škola Zábřeh, *Školní kronika – 1. díl. (1884-1915)*, s. 3.

⁶⁰ Tamtéž, s. 4, 8.

⁶¹ Tamtéž, s. 35.

⁶² Tamtéž, s. 42.

⁶³ Tamtéž, s. 45, 54, 58.

⁶⁴ Tamtéž, s. 84-85.

Se vznikem nové samostatné Československé republiky muselo dojít i na změny ve školství, které se samozřejmě týkaly i Zábřeha. Zdejší dvoutřídní německá obecná škola byla zrušena a naopak dvoutřídní česká obecná škola byla rozšířena na šestitřídní.

Ve školním roce 1918/1919 nastala též změna ve vedení školy, kdy její dosavadní správce Jindřich Kostelník odešel na zasloužilý odpočinek. Novým správcem se stal Jan Libštejnský, který svou funkci zastával pouze do 20. ledna 1919, kdy byl novým řídícím učitelem zvolen Jan Karkoš. Začátkem školního roku ve škole vyučovali Jan Libštejnský, Vladimír Hubálek a Marie Morávková, které během listopadu doplnili František Pokorný a Jaroslav Kopa. Učitelka Morávková však v prosinci onemocněla a její pozici zaujal František Merta. Od školního roku 1920/1921 byla dosavadní šestitřídní škola reorganizována na pětitřídní, přičemž šestá třída nesla označení „závěrečná“. Oficiální název školy zněl I. obecná škola v Zábřehu.⁶⁵

Počet žáků od počátku 20. století postupně narůstal. Ve školním roce 1923/1924 navštěvovalo školu celkem 230 žáků, z toho 138 chlapců a 92 dívek. Na první pohled je vidět patrný rozdíl týkající se pohlaví žáků. Zatímco v 80. a 90. letech 19. století navštěvovalo školu více děvčat než chlapců, od počátku 20. století a především pak od počátku 20. let převažoval ve školních lavicích počet chlapců nad dívkami. Od již výše zmíněného školního roku začal počet žáků klesat, což se promítlo ve zredukování školy na pětitřídní.⁶⁶

Z finančních a pedagogických důvodů byla 1. září 1926 zrušena dvoutřídní obecná škola v Rudolfově a její žáci tím přiděleni k I. obecné škole, která byla proto rozšířena na šestitřídní. Novým řídícím učitelem byl zvolen Jan Andrlé⁶⁷

Zatímco za vlády císaře Františka Josefa I. žáci oslavovali jmeniny jeho veličenstva, se vznikem republiky se konala oslava narozenin československého prezidenta Tomáše Garriguea Masaryka a také výročí vzniku samostatné Československé republiky.

⁶⁵ SOkA Šumperk, Fond I. národní škola Zábřeh, *Školní kronika – 2. díl. (1915-1935)*, s. 9-11, 24.

⁶⁶ Tamtéž, s. 42, 51.

⁶⁷ Tamtéž, s. 57.

Na konci školního roku se zpravidla konaly výlety. Například v červnu 1930 žáci III. A odjeli vlakem do Mohelnice a poté šli pěšky do tehdejšího přírodopisného muzea v Úsově, následně přes Polici do Dubicka, kde si prohlédli archeologické nálezy ve zdejší škole. Následně jejich cesta směřovala přes Bohuslavice do lukavické továrny vyrábějící papír. Třída III. B naopak jela vlakem do Moravičan, kde žáci přesedli do autobusu, který je zavezl do Bouzova.⁶⁸

Ve školním roce 1930/1931 navštěvovalo školu 316 žáků, z toho 170 chlapců a 146 děvčat. Vzhledem k vysokému počtu žáků byly třídy dislokovány po Zábřeze. Nacházely se ve školní budově na Školské ulici, na náměstí (dnešní Masarykovo náměstí – poznámka P. K.), v německé škole a chlapecké měšťanské škole.⁶⁹

Ve škole se rozvíjel i kulturní ráz života žáků. V březnu 1934 se žáci spolu se svými třídními učiteli zúčastnili filmového představení *Prodaná nevěsta*. Uspořádal jej Bio-Sokol Zábřeh.⁷⁰

Ve druhé polovině 30. let se často měnila pozice řídicího učitele. Od dubna 1935 převzal po Janu Andrlovi tuto pozici tehdejší správce školy K. Zvihan.⁷¹ Avšak v březnu následujícího roku zemřel. Výpomocným vedením správy školy tak byl pověřen nejstarší člen učitelského sboru Emil Fiala, který stál ve své funkci do února 1937, kdy byl vystřídán definitivním řídicím učitelem Janem Kuželou.⁷²

V období hlavních prázdnin školního roku 1935/1936 byla zahájena stavba nové školní budovy na Školské ulici, která byla dokončena na jaře 1937. Jednalo se též o názvu nově vybudované školy, jak je zmíněno ve školní kronice. „*V konferenci uč. sboru I. obecné školy konané 5. března 1937 usnesl se uč. sbor jednomyslně požádati min. š. a n. osvěty, aby tohoto roku nově postavená obecná škola nesla nápis: „Masarykova obecná škola.“ Žádosti bylo vyhověno a škola nová ponese na věčné časy název: „Masarykova škola obecná.“ Kéž všichni, kdož z ní vyjdou, kráčetí budou ve šlépějích vzácného I. pres. Čsl. Republiky D^{ra} T. G. Masaryka! Tím se končí éra I. obecné školy.*“⁷³

⁶⁸ SOkA Šumperk, Fond I. národní škola Zábřeh, *Školní kronika – 2. díl. (1915-1935)*, s. 112.

⁶⁹ Tamtéž, s. 115-116.

⁷⁰ Tamtéž, s. 162.

⁷¹ Tamtéž, s. 179.

⁷² SOkA Šumperk, Fond I. národní škola Zábřeh, *Školní kronika – 3. díl. (1935-1953)*, nestránkováno.

⁷³ Tamtéž, nestránkováno.

Ačkoli byla školní budova dostavěna na jaře 1937, interiér ještě nebyl hotov, a proto nový školní rok začal až 8. září téhož roku. Škola měla devět tříd, jednu prostornou kreslírnu, sedm kabinetů, školní kuchyni s jídelnou, dílnu i tělocvičnu.⁷⁴

Po podpisu Mnichovské dohody a následném obsazení Sudet v říjnu 1938 odchází řídící učitel Emil Fiala do Litovle a funkci ředitele dočasně přebírá učitel František Bednář, který je nahrazen německým učitelem Josefem Burgetem. Ve školním roce 1939/1940 byla budova uvolněna pro německou školu a česká škola přesunuta do budovy po německé škole, kde již byla umístěna chlapecká měšťanská škola. Název Masarykova obecná škola byl zrušen. Výuka byla zaměřena především na zlepšení manuální zručnosti.⁷⁵

Na konci 2. světové války se škola přesunula do místností v bývalých kasárnách u řeky Sázavy, po Velikonocích 1945 se dvě třídy přesunuly do chudobince v Jiráskově ulici. Ovšem koncem dubna byla celá česká škola přesunuta do budovy bývalé dívčí měšťanské školy v Krumpachu. Výuka zde trvala jen dva dny, neboť se blížila sovětská armáda a okolní region města se stal bojištěm. Počátkem června roku 1945 se do Zábřeha vrátil bývalý učitel a krátce i správce školy František Bednář, který přežil koncentrační tábor v Oranienburgu.⁷⁶

První poválečný školní rok 1945/1946 navštěvovalo 394 žáků, z toho 144 německých. V tomto školním roce se kronika poprvé zmiňuje o tzv. sbírce odpadových surovin, kdy žáci sbírali textilie, papír, gumu, kosti, železo, a dokonce i kaštiny a žaludy.⁷⁷

Únorové události roku 1948 spjaté s komunistickým státním převratem postupně zasahovaly všechny oblasti veřejného života. Jak dokládají zápisy ve školní kronice ze školního roku 1947/1948: „Dne 29. dubna byla konána slavnost umístění portrétu generalissima J. V. Stalina místním rozhlasem přenosem do tříd ze sborovny.“ či „Dne 8. května oslaveno bylo výročí povstání pražského lidu a Dne Vítězství v hale školní budovy proslovem správce školy, recitacemi, zpěvy, klavírními sóly žáků... Slavnost byla zakončena hymnami SSSR a ČSR.“⁷⁸

⁷⁴ SOkA Šumperk, Fond I. národní škola Zábřeh, *Školní kronika – 3. díl. (1935-1953)*, nestránkováno.

⁷⁵ Tamtéž, nestránkováno.

⁷⁶ Tamtéž, nestránkováno.

⁷⁷ Tamtéž, nestránkováno.

⁷⁸ Tamtéž, nestránkováno.

Postupně docházelo k přeorientování politiky na Sovětský svaz a další členy tzv. východního bloku. Zatímco před vznikem samostatné Československé republiky si žáci připomínali narozeniny a jmeniny císaře Františka Josefa I., v období první republiky se oslavovali narozeniny především československých prezidentů Tomáše Garriguea Masaryka a Edvarda Beneše, po únorových dnech roku 1948 se nově připomínali narozeniny Josefa Vissarionoviče Stalina, či Klementa Gottwalda, kteří postupně vytěsňovali zmíněného prezidenta Osvoboditele Masaryka a prezidenta Budovatele Beneše. Počátkem listopadu 1948 se oslavovala i tzv. Říjnová revoluce, či v únoru 1949 tzv. Slavný únor.⁷⁹

Počet žáků ve škole s první poválečným rokem postupně narůstal. Ve školním roce 1952/1953 školu navštěvovalo 456 žáků, z toho 229 chlapců a 227 děvčat. Ve stejném roce odešel do důchodu ředitel František Macháček.⁸⁰

V důsledku nového školského zákona I. obecná škola v Zábřehu zanikla a její funkci převzala pozdější I. základní devítiletá škola Zábřeh.

⁷⁹ SOkA Šumperk, Fond I. národní škola Zábřeh, *Školní kronika – 3. díl. (1935-1953)*, nestránkováno.

⁸⁰ Tamtéž, nestránkováno.

4.3 Základní škola Boženy Němcové

Název této základní školy je odvozen od místa, na kterém sídlí budova školy, tedy od ulice Boženy Němcové v Zábřeh. Ačkoli byla budova postavena v roce 1966, historie školy sahá již do roku 1953.⁸¹

Na základě nově přijatého školského zákona došlo k reorganizaci školství, které se týkalo i města Zábřeh. K novým změnám patřilo zřízení II. osmileté střední školy, která sídlila v budově bývalého gymnázia – v té době více než padesát let staré stavbě s nevyhovujícími místnostmi. Škola si navíc musela opatřit nábytek vyřazený okolními školami. II. osmiletá střední škola převzala veškeré materiály (úřední knihy, školní inventář) od bývalé dívčí střední školy, která byla založena roku 1912 v Zábřeh-Krumpachu jako dívčí škola měšťanská. Ve školním roce 1938/1939 byla spojena s chlapeckou a poté jako smíšená měšťanská škola zrušena. Ve školním roce 1952/1953 byl jejím ředitelem Ferdinand Sládek, který se stal ředitelem též nově zřízené II. osmileté střední školy, kterou začalo v prvním školním roce 1953/1954 navštěvovat 364 žáků, ovšem na konci roku jich zůstalo 360.⁸²

Školní rok 1955/1956 byl poznamenán úmrtím ředitele Ferdinanda Sládka v listopadu 1955. Jeho místo zaujal dosavadní zástupce školy Vladivoj Chmela. V tomto školním roce mohli žáci navštěvovat podle svých zájmů tyto mimoškolní kroužky: technický, mičurinský, dívčí ruční práce, pěvecký/hudební a loutkařský. Škola se také snažila připravovat žáky na budoucí povolání, proto se konaly besedy s náborovými komisemi různých pracovních odvětví.⁸³

Ve školním roce 1956/1957 došlo k materiálnímu zlepšení školní budovy a vybavení školy. Nově bylo mj. instalováno ústřední vytápění, upraveno vodovodní potrubí a do všech tříd dána nová umyvadla. I v následujícím školním roce bylo pořízeno nové vybavení školy.⁸⁴

⁸¹ SOkA Šumperk, Fond II. základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1953-1974)*, s. 1.

⁸² Tamtéž, s. 1-3.

⁸³ Tamtéž, s. 6, 18, 20.

⁸⁴ Tamtéž, s. 29, 35.

Počet žáků se od vzniku školy zvyšoval, čímž se ukázaly prostorové nedostatky budovy školy. Ředitelství školy požádalo o přístavbu šesti tříd. Ve školním roce 1959/1960 měla škola patnáct tříd a učeben pouze čtrnáct. Avšak v dalším školním roce měla škola již osmnáct tříd, proto bylo zavedeno střídavé vyučování na směny. K vybudování přístavby nedošlo, neboť bylo slíbeno vybudování nové školy.⁸⁵

Žáci a učitelé se museli mimo výuku účastnit i veřejně prospěšných prací, které probíhali nejčastěji v oblasti zemědělství. Pracovali tak mj. na vyorávání brambor, sbírali mandelinku bramborovou nebo pomohli vysázet kukuřici. Učitelé odpracovávali hodiny i na melioračních pracích (jeden z negativních zásahů do krajiny, který umocňuje rychlý odtok vody a tím zvyšuje sucho – poznámka P. K.).⁸⁶

Dle nového školského zákona z prosince 1960 byla dosavadní osmiletá střední škola přeměněna na základní devítiletou školu. Od počátku 60. let se kladl větší důraz na zvýšení úrovně komunistické výchovy, výuka se orientovala spíše na přírodní vědy – fyziku, chemii, biologii a matematiku.⁸⁷ Nově byla uskutečňována i branná cvičení. Postupně také docházelo k žádostem o snížení počtu učitelek. V zápisu ve školní kronice školního roku 1964/1965 je psáno: „*Přílišná feminizace sboru je také na závadu plynulému chodu škol. vyučování/mateřské dovolené, opatrování dětí při jejich nemoci*/.“⁸⁸

Na jaře 1965 byl řediteli Vladivoji Chmelovi v Praze udělen čestný titul zasloužilý učitel.⁸⁹ Následující rok 1966 byl pro školu velmi důležitý, neboť byla dokončena nová 24 třídní pavilonová budova, která sídlila v ulici Boženy Němcové. Z funkce ředitele odešel Vladivoj Chmela, jeho nástupcem byl zvolen František Jurásek. V době zahájení vyučování však nebyla škola stavebně dokončena. Z celkových sedmi pavilonů byly dokončeny pouze tři, zbylé byly dokončovány v průběhu školního roku.⁹⁰

V lednu roku 1968 došlo na škole k tragické události, kdy se během hodiny tělesné výchovy zhroutil žák VI. A. A ačkoliv mu bylo okamžitě poskytnuto umělé dýchání a masáž srdce, zemřel.⁹¹

⁸⁵ SOkA Šumperk, Fond II. základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1953-1974)*, s. 47, 54.

⁸⁶ Tamtéž, s. 48.

⁸⁷ Tamtéž, s. 54, 74.

⁸⁸ Tamtéž, s. 81.

⁸⁹ Tamtéž, s. 87.

⁹⁰ Tamtéž, s. 91, 100, 102, 104.

⁹¹ Tamtéž, s. 121.

Ve školním roce 1967/1968 bylo ve škole nainstalováno telefonní spojení.⁹² Události roku 1968, především pak vpád vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna začátek nového školního roku neohrozil.⁹³

Ve školním roce 1971/1972 se v důsledku generální opravy sokolovny cvičilo ve školní tělocvičně ve dvou skupinách, tj. 72 žáků. Proto byly od 2. pololetí zavedeny ranní rozcvičky a cvičení dle státního rozhlasu. Od ledna 1972 byl novým ředitelem jmenován dosavadní zástupce Jaroslav Farník. Jeho předchůdce František Jurásek se stal školním inspektorem.⁹⁴ Ve školním roce 1973/1974 bylo zajištěno přebudování kotelny na plyn.⁹⁵

Od školního roku 1974/1975 stál v čele školy ředitel Miloslav Tempír. Josef Farník se stal okresním školním inspektorem.⁹⁶ Od roku 1976 fungují na škole sportovní třídy.⁹⁷

Žáci se každý rok zúčastnili divadelních i filmových představení. Ve školním roce 1976/1977 tak zhlédli žáci následující přestavení: Obyčejný fašismus, Sedmá kulka, Odboj na sev. Moravě a Osvobození Prahy, která byla určena pro žáky šestých až devátých tříd. Žáci si též dopisovali s dětmi ze Sovětského svazu a dalších zemí tzv. východního bloku. Například ve zmíněném školním roce si dopisovalo s žáky těchto zemí více než 470 žáků. V dopisování žákům pomáhali i sovětské časopisy, kterých škola v té době odebírala více než tři sta.⁹⁸

Ve školním roce 1977/1978 byla vybudována přístavba školní jídelny a družin mládeže. Na počátku 80. let docházelo k postupnému vybavování kabinetů.⁹⁹

⁹² SOkA Šumperk, Fond II. základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1953-1974)*, s. 125.

⁹³ Tamtéž, s. 127.

⁹⁴ Tamtéž, s. 169, 174.

⁹⁵ Tamtéž, s. 209.

⁹⁶ SOkA Šumperk, Fond II. základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1974-1989)*, školní rok 1974/1975, s. 1.

⁹⁷ SOkA Šumperk, Fond II. základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1974-1989)*, školní rok 1975/1976, s. 7.

⁹⁸ SOkA Šumperk, Fond II. základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1974-1989)*, školní rok 1976/1977, s. 11, 20.

⁹⁹ SOkA Šumperk, Fond II. základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1974-1989)*, školní rok 1977/1978, s. 13.

Žáci se zúčastnili také mnoha soutěží. Například v prosinci 1981 se žáci osmých a devátých tříd aktivně zapojili do soutěže s názvem O zemi, kde zítra znamená již včera, která zahrnovala následující tři oblasti: společný boj čs. jednotek v SSSR a RA proti fašismu, přínos ruských a sovětských polárních badatelů pro světovou vědu a doprava a její význam pro hospodářství SSSR.¹⁰⁰

Se změnou politické situace v Československu dochází i ke změně ve funkci ředitele, kdy se novým ředitelem stává Mgr. Bohumil Molek, který po dvou letech předává funkci Mgr. Jiřímu Štoplovi. Od školního roku 2008/2009 zaujímá funkci ředitele Mgr. Pavel Nimrichtr.¹⁰¹

V roce 1999 byly ve škole instalovány dvě počítačové učebny. Od školního roku 2010/2011 působí na škole Školní klub, který nabízí volnočasové aktivity žákům 2. stupně. V červnu 2013 Rada města rozhodla, že se do jednoho ze sedmi pavilonů přesune DDM Krasohled.¹⁰²

¹⁰⁰ SOkA Šumperk, Fond II. základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1974-1989)*, školní rok 1981/1982, s. 24.

¹⁰¹ Základní škola Zábřeh Boženy Němcové: *Oficiální stránky školy* [online]. [cit. 2020-03-06].

Dostupné z: <http://bozenka.cz/>

¹⁰² Tamtéž, [cit. 2020-03-06].

4.3 Základní škola Školská

Základní škola Školská vznikla v roce 1964 jako třetí základní škola v Zábřeze. Její název je odvozen od místa, na kterém sídlí budova školy, tedy od ulice Školské v Zábřeze. Před samotným vznikem III. základní školy byla školní budova obývána jinými zábřežskými školami.

V roce 1950 byla otevřena nově postavená budova na Školské ulici, do níž se přestěhovaly dívčí měšťanská škola a chlapecká měšťanská škola. O tři roky později se do budovy přestěhovalo gymnázium a vznikla jedenáctiletá střední škola.

Dnem 1. září 1964 se začala psát historie III. základní školy. V tento den se totiž osamostatnila, neboť do té doby byla součástí Střední všeobecně vzdělávací školy. Prvním ředitelem byl jmenován dosavadní ředitel Střední všeobecně vzdělávací školy Břetislav Kunštátský. Pozici zástupce zastával Bohumil Molek. 1. až 5. postupný ročník navštěvovalo 164 žáků v šesti třídách, 6. až 9. ročník 411 žáků ve dvanácti třídách. Z důvodu nedostatečných kapacit učeben bylo již v prvním vyučovacím měsíci zavedeno směnné vyučování. Střední všeobecně vzdělávací škola zde stále vyučovala v učebnách. V prosinci téhož roku byla správa budovy předána do rukou ředitele Břetislava Kunštátského. Doposud školní budovu řídila nová ředitelka Střední všeobecně vzdělávací školy Marie Votavová.¹⁰³

Od začátku roku probíhaly přípravy na III. celostátní spartakiádu, jíž se zúčastnily jedna skupina dívek a jedna skupina chlapců. V lednu žáci podstoupili několik jednodenních lyžařských zájezdů do Jeseníků pod vedením učitele Josefa Hrubého, organizátora turistiky na škole. Jak byla ovlivňována výchovná složka výuky v době, kdy státní moc byla řízena jednou politickou stranou, ukazuje zápis ze školní kroniky: „*V uplynulém školním roce podařilo se splnit požadavky významných stranických a státnických dokumentů, zejména pak usnesení ke zvýšení komunistické výchovy na školách.*“¹⁰⁴

¹⁰³ Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní devítileté školy v Zábřeze (1964-1980)*, školní rok 1964/1965, nestránkováno.

¹⁰⁴ Tamtéž, nestránkováno.

I následující školní rok probíhal za střídavého vyučování, neboť školní budovu nadále používaly dvě školy. Již na začátku školního roku byl vypracován plán na ukrytí žáků pro případ ohrožení. Vzhledem k malým sklepním prostorům školní budovy se počítalo s rozptýlením dětí do sklepů okolních budov.¹⁰⁵ Tato jednání jsou spojena s dobou studené války v době bipolárního rozdělení světa, kdy se obě sféry vlivu obávaly využití balistických raket zejména středního a mezikontinentálního doletu ze strany nepřítele.

Žáci též pomáhali při sklizni brambor, tento školní rok v jednotném zemědělském družstvu v Drozdově. Významnou událostí školy se stal i příjezd zaměstnanců Československého rozhlasu z Ostravy, kteří přijeli předat stříbrnou medaili žákovi 9. třídy Aleši Pajerovi, který obsadil druhé místo ve skoku vysokém v ČSSR.¹⁰⁶

Koncem června 1966 bylo rozhodnuto o přestěhování Střední všeobecně vzdělávací školy z budovy III. základní devítileté školy do budovy bývalého gymnázia a II. základní devítileté školy z budovy bývalého gymnázia do nově postavených budov v ulici Boženy Němcové.¹⁰⁷

Ve školním roce 1966/1967 byly do školní budovy přijaty dvě třídy I. základní devítileté školy. Školu navštěvovalo 185 žáků v 1. až 5. ročníku a 418 žáků v 6. až 9. ročníku. Tento rok byly uvedeny do provozu odborné učebny fyziky, chemie, biologie a výtvarné výchovy. Zřízeny byly též dílny pro výuku zemědělství a dílny technických a přírodovědných oborů. Následující školní rok byly modernizovány a rekonstruovány prostory cvičné kuchyně.¹⁰⁸

Poklidný život školy byl vážně narušen v březnu 1968, kdy při tragické nehodě zemřel ředitel školy Břetislav Kunštátský. Do konce roku funkci ředitele zastával dosavadní zástupce ředitele Bohumil Molek a funkci zástupkyně Eleonora Smékalová.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní devítileté školy v Zábřeze (1964-1980)*, školní rok 1965/1966, nestránkováno.

¹⁰⁶ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁰⁷ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁰⁸ Tamtéž, školní rok 1966/1967, 1967/1968, nestránkováno.

¹⁰⁹ Tamtéž, školní rok 1967/1968, nestránkováno.

Od školního roku 1968/1969 zaujímal funkci ředitele Miloslav Hart, který se narodil v polské Lodži, kde žil s rodinou do svých čtrnácti let. Novým zástupcem ředitele byl jmenován Ladislav Janů, který před touto funkcí vykonával tutéž pozici na II. základní devítileté škole. Zápis ve školní kronice se rovněž nelibě vyjadřuje o srpnových událostech: „*Po slibném tzv. Československém jaru 1968 došlo 21. srpna k obsazení naší republiky vojsky Varšavské smlouvy, které bylo krutou ranou do všech nadějí na demokratický vývoj našeho života, a zásahem, který také zkomplikoval celý náš život po všech stránkách, tedy i ve školství.*“ V témže roce byla při oslavách 50. výročí existence samostatné Československé republiky zasazena v parku před školou lípa nesoucí název Strom republiky.¹¹⁰

Miloslava Harta ve funkci ředitele od školního roku 1970/1971 nahradil dosavadní okresní školní inspektor Jiří Nečesaný, jehož novým druhým zástupcem se stal Josef Knápek, který byl učitelem na II. základní devítileté škole.¹¹¹ Po téměř dvaceti letech existence byla školní budova výrazněji rekonstruována. Jednalo se o přestavbu školní jídelny, dokončení školních pozemků pro sport a zřízení školní knihovny.¹¹²

Od svého vzniku počet žáků navštěvujících školu narůstal, a následně se pohyboval nad 700. Ve školním roce 1976/1977 školu dokonce navštěvovali 853 žáci v celkem třiceti třídách, z toho 402 žáci ve čtrnácti třídách v 1. až 5. postupném ročníku a 451 žák v šestnácti třídách v 6. až 9. postupném ročníku.¹¹³ V následujícím školním roce však došlo na podstatné změny v organizaci školy, neboť nově zřízená IV. základní devítiletá škola na sídlišti Severovýchod změnila školní obvod, což vedlo ke snížení počtu žáků, tříd, výchovných pracovníků. Školu navštěvovali 682 žáci ve čtyřiaadvaceti třídách.¹¹⁴

¹¹⁰ Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní devítileté školy v Zábřeze (1964-1980)*, školní rok 1968/1969, nestránkováno.

¹¹¹ Tamtéž, školní rok 1970/1971, nestránkováno.

¹¹² Tamtéž, školní rok 1971/1972, nestránkováno.

¹¹³ Tamtéž, školní rok 1976/1977, nestránkováno.

¹¹⁴ Tamtéž, školní rok 1977/1978, nestránkováno.

Výchovná složka výuky šla v 80. letech 20. století ruku v ruce se státní ideologií, jak dokládá zápis ze školní kroniky školního roku 1980/1981: „*Ideově politická výchova na škole důsledně vycházela z marxisticko-leninského světového názoru a formuje postoje žáků v souladu s potřebami rozvinuté socialistické společnosti.*“¹¹⁵

Ve školním roce 1982/1983 došlo ke změně na pozici ředitele školy, kdy dosavadní ředitel Jiří Nečesaný odešel do starobního důchodu a jeho funkci převzala Věra Jurásková, bývalá zástupkyně ředitele na II. základní škole v Zábřeze.¹¹⁶

Od konce 70. let, kdy byla postavena v Zábřeze nová IV. základní škola na sídlišti Severovýchod, postupně narůstal počet žáků, jež byl zřízením této školy podstatně snížen.

Od školního roku 1991/1992 byla do funkce ředitelky školy zvolena Jana Patková, jejími zástupci se stali Jan Zimmermann a Zdeněk Panáček. Školu navštěvovalo 707 žáků v osmadvaceti třídách.¹¹⁷

Ve školním roce 1993/1994 byly v budově školy zřízeny dvě třídy nižšího gymnázia s 59 žáky. V těchto třídách vyučovali učitelé zdejší III. základní školy. Zástupcem pro nižší gymnázium byl ustanoven Jan Zimmermann.¹¹⁸

Školní rok 1994/1995 nebyl poprvé zahájen tradičním shromážděním všech žáků na hřišti před školou, nýbrž ve třídách, kde si žáci vyslechli zahajovací projev ředitelky školy ze školního rozhlasu. Na základě rozhodnutí Městského úřadu v Zábřeze byla zrušena I. základní škola (Masarykova škola – poznámka P. K.), čímž došlo k navýšení počtu žáků a vyučujících III. základní školy.¹¹⁹

Od školního roku 1996/1997 byla ve škole zavedena nepovinná výuka informatiky, kterou ve třech skupinách vedli zdejší učitel Mgr. Radek Kozák a externí vyučující RNDr. Jaroslav Hajtmar. Od čtvrté třídy se žáci učili cizímu jazyku.¹²⁰

¹¹⁵ Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy v Zábřeze (1980-1990)*, školní rok 1980/1981, nestránkováno.

¹¹⁶ Tamtéž, školní rok 1982/1983, nestránkováno.

¹¹⁷ Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy v Zábřeze (1991-2001)*, školní rok 1991/1992, nestránkováno.

¹¹⁸ Tamtéž, školní rok 1993/1994, nestránkováno.

¹¹⁹ Tamtéž, školní rok 1994/1995, nestránkováno.

¹²⁰ Tamtéž, školní rok 1996/1997, nestránkováno.

V 90. letech nadále pokračovala tendence zvyšování počtu žáků, který se pohyboval nad hranicí 800.

S novým školním rokem 1999/2000 přišla i změna na pozici ředitele, kdy dosavadní ředitelku Mgr. Janu Patkovou vystřídal ve funkci Mgr. Miloš Lachnit, který je ředitelem školy až do současnosti.¹²¹

Od 1. července 2001 byla v důsledku rozhodnutí vedení města budova bývalé Masarykovy školy převedena pod zdejší školu. III. základní škola tak měla od té doby ve své správě tři budovy.¹²²

Škola se zúčastňovala a i nadále zúčastňuje různých sportovních, či kulturních vzdělávacích akcí. V roce 2000 se škola zapojila do mezinárodního projektu Challenger 2000, v rámci kterého spolupracovala a vyměňovala si informace týkající se nejen výuky se školami z Irska, Norska, Finska, Belgie, Itálie a Rakouska.¹²³ V březnu 2002 tak přijeli na zdejší školu dva vyučující z Norska.¹²⁴

Pro každoroční život školy jsou typické různé kulturní či sportovní události, mezi které patří Den Země, Den jazyků, Sportovní den, cyklokurz, lyžařský výcvik, Mikulášská nadílka, výstavy prací studentů a mnoho dalších. Škola též každoročně pořádá ples. Žáci se mohou zúčastnit výjezdů či exkurzí do zahraničních zemí, jako jsou Velká Británie, Itálie, Rakousko, či Německo.¹²⁵

Zdejší základní školu také navštěvovali úspěšní sportovci, jako jsou basketbalista Pavel Pumprla, či dráhový cyklista Robin Wagner.

¹²¹ Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy v Zábřeze (1991-2001)*, školní rok 1999/2000, nestránkováno.

¹²² Tamtéž, školní rok 2000/2001, nestránkováno.

¹²³ Tamtéž, školní rok 1999/2000, nestránkováno.

¹²⁴ Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy v Zábřeze (2001-2008)*, školní rok 2001/2002, nestránkováno.

¹²⁵ Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy v Zábřeze (2001-2008)*, školní rok 2001/2002, 2002/2003, 2003/2004, 2005/2006, 2007/2008, nestránkováno.

4.4 Základní škola Severovýchod

Základní škola Severovýchod byla slavnostně otevřena ve školním roce 1978/1979. Se stavbou školní budovy se však započalo v roce 1976. Název školy je odvozen od místa, na kterém sídlí školní budova, tedy od sídliště Severovýchod (dřívější název sídliště Antonína Zápotockého – poznámka P. K.). Na stavbě se kromě místních firem aktivně podíleli i rodiče žáků.¹²⁶

Prvním ředitelem školy byl ustanoven Josef Knápek, jeho zástupcem poté František Ženčák. Školu v prvním školním roce navštěvovalo 354 žáků v celkem patnácti třídách. Učebních pomůcek ani dalších podpurných materiálů ve výuce se žákům a učitelům příliš nedostávalo, proto byla škola nucena spolupracovat s ostatními základními školami ve městě. Nebyla dokončena ani školní tělocvična a hřiště.¹²⁷

Ve svém druhém školním roce 1979/1980 byla již na rozdíl od předchozího roku otevřena i devátá třída. Počet žáků navštěvujících školu se tím taktéž zvýšil na 445. V tomto školním roce bylo dokončeno a zpřístupněno školní hřiště a tělocvična.¹²⁸

Ačkoliv byla v předchozím školním roce otevřena devátá třída, z důvodu malého počtu přihlášených žáků k jejímu otevření nedošlo. Téhož roku bylo dokončeno dopravní a volejbalové hřiště a běžecká dráha. V tomto školním roce vznikla na škole Základní organizace Komunistické strany Československa, čímž byla škola lépe provázána s vládnoucí stranou a její ideologií. I na zdejší škole, stejně jako v každé jiné, byl celkový život školy spojen s marxisticko-leninským světovým názorem. Žáci tak oslavovali výročí, pracovali v duchu pomocných brigád v zemědělství, či si za podpory pionýrské organizace vedli korespondenci se svými sovětskými vrstevníky nebo odebírali sovětské časopisy.¹²⁹

¹²⁶ Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Kronika Základní školy Zábřeh Severovýchod (1978–1983)*, školní rok 1978/1979, s. 1-8.

¹²⁷ Tamtéž, školní rok 1978/1979, s. 7-15.

¹²⁸ Tamtéž, školní rok 1979/1980, s. 16-18.

¹²⁹ Tamtéž, školní rok 1980/1981, s. 33-36.

Ve školním roce 1982/1983 se počet tříd rozšířil na devatenáct. Poprvé též byly pro sedmé ročníky zavedeny dva povinně volitelné předměty – německý jazyk a základy techniky. Žákům se rovněž otevřely dveře do nově zřízených nepovinných předmětů, jako byly například pohybové a sportovní hry, cvičení z matematiky a českého jazyka, či sborový zpěv.¹³⁰

V následujícím školním roce 1983/1984 došlo ke změně na pozici ředitele školy. Novou ředitelkou se stala Jarmila Drtilová, František Ženčák ve funkci zůstal jeden rok, než byl nahrazen Martou Vašíčkovou. Dva povinně volitelné předměty byly doplněny matematicko-fyzikálními praktiky.¹³¹

Po listopadových událostech roku 1989 proběhlo ve škole hlasování o možném pokračování či nepokračování Jarmily Drtilové ve funkci ředitelky školy. Hlas většiny pedagogického sboru rozhodl o jejím pokračování, avšak na krátkou dobu. Již v červnu 1990 se konal konkurz na pozici ředitele. Jelikož z pěti zájemců nikdo nebyl zvolen, byla funkce nabídnuta Mgr. Pavlovi Paštovi, který ji přijal.¹³²

Ve školním roce 1991/1992 začala diferenciací žáků devátých tříd na dvě třídy dle zájmu o dalším studiu na studijních nebo učebních oborech.¹³³

Vzhledem k nedostatečným kapacitám učebních prostor byla v dubnu 1997 započata přístavba nového patra. Současně došlo na rekonstrukci tělocvičny a sportovních zařízení na školních pozemcích.¹³⁴

Ve školním roce 2014/2015 došlo ke změně ve vedení školy. 12. února 2015 se vzdal Mgr. Pavel Pašta funkce ředitele. Vedením školy byl do konce školního roku pověřen Mgr. Radek Kól. Od 1. července 2015 je ředitelkou školy Mgr. Markéta Bahounková Bartášková.¹³⁵

¹³⁰ Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Kronika Základní školy Zábřeh Severovýchod (1978–1983)*, školní rok 1982/1983, s. 52-63.

¹³¹ Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Kronika Základní školy Zábřeh Severovýchod (1983–1996)*, školní rok 1983/1984, s. 2-3.

¹³² Tamtéž, školní rok 1989/1990, s. 30-33; školní rok 1990/1991, s. 40-41.

¹³³ Tamtéž, školní rok 1991/1992, s. 45.

¹³⁴ Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Výroční zpráva o činnosti Základní školy Zábřeh Severovýchod*, školní rok 1996/1997, s. 5-7.

¹³⁵ Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Výroční zpráva o činnosti Základní školy Zábřeh Severovýchod*, školní rok 2014/2015, s. 2.

4.5 Základní škola a Mateřská škola Skalička

První zmínku o vsi Skalička lze nalézt nejprve roku 1273, kdy byla pojmenována Galicz, německé jméno poté znělo Skaliczka.¹³⁶ Do roku 1869 byla součástí Skaličky i obec Rudolfov. Počet obyvatel častokrát kolísal, neboť Skalička leží v bezprostřední blízkosti města Zábřeha, ke kterému byla v roce 1950 připojena. V obci se nachází původně barokní přízemní zámek s mansardovou střechou.¹³⁷

Až do roku 1884 byla Skalička přiškolená do Ráječka. Když se v tomto roce měla zdejší jednotřídní škola obecná rozšířit na dvojtřídní, zastupitelství obce Skaličky požádalo o vyškolení a zřízení vlastní školy s českým vyučováním. Od srpna do října 1896 trvalo vybudování školní budovy, další řemeslné práce probíhaly na jaře následujícího roku. Než však byla budova hotova, výuka probíhala provizorně v místnosti jednoho domu v horní části obce.¹³⁸

V prvním školním roce 1896/1897 školu navštěvovalo 41 žáků, z toho 18 chlapců a 23 děvčat. Dalších 21 dětí ze Skaličky docházelo do německé školy v Rudolfově, a to díky nátlaku továrníka Hermanna Brasse, u kterého pracovali rodiče těchto dětí. Prvním učitelem byl jmenován Antonín Březina, kterého pak v průběhu následujícího školního roku 1897/1898 vystřídal nový správce školy Josef Klimeš. V tomto školním roce bylo započato vyučování v nové budově. Následujícího školního roku byl ke škole připojen pozemek a zřízena školní zahrada s nově zasazenými stromy, keři a rostlinami.¹³⁹

Od vzniku nové školní budovy počet žáků narůstal až k 77 ve školním roce 1901/1902, ve kterém též skončil ve funkci správce školy Josef Klimeš. Novým správcem byl ve funkci od následujícího školního roku zvolen František Merta.¹⁴⁰

¹³⁶ BŘEZINA, Jan. *Zábřežsko v období feudalismu do roku 1848*. Ostrava: Krajské nakladatelství, 1963, s. 335.

¹³⁷ MELZER, Miloš. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad, 1993, s. 423-424.

¹³⁸ SOKA Šumperk, Fond Národní škola Zábřeh – Skalička, *Školní kronika – 1. díl (1895-1928)*, nestránkováno.

¹³⁹ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁴⁰ Tamtéž, nestránkováno.

Na počátku 20. století se rozvíjely snahy německých občanů o vznik německé školy v obci. Přemlouvali obyvatele zdejší ryze české vsi, aby se svým podpisem připojili k myšlence vybudovat novou německou školu.¹⁴¹

Počet žáků ve škole i nadále rostl a ve školním roce 1907/1908 dosáhl 99, z toho 40 chlapců a 59 děvčat. Z důvodu nedostatku učebních míst tak bylo škole povoleno zřídit pobočku, čímž došlo i na změnu školních osnov na dvoutrídni. Ve druhé třídě vyučoval František Ston a po něm František Hlupý.¹⁴²

Vzhledem k růstu neústupných snah o zřízení německé školy bylo školní radou a následně i školním výborem schváleno rozšíření jednotřídni školní budovy na dvojtrídni. Přístavba školy byla započata v červenci 1909. Jakmile byla škola rozšířena na dvojtrídni, snahy o vytvoření německé obecné školy zeslábly, až následně přestaly úplně. V tomto roce byla též založena zdejší mateřská škola.¹⁴³

Od školního roku 1914/1915 bylo zahájeno polodenní vyučování, neboť správce zůstal na škole sám. Jedna třída byla vyučována dopoledne a druhá odpoledne. Změněn byl též rozvrh – větší důraz se kladl na matematiku a český jazyk. Během války byly prostory budovy školy často využívány ve prospěch vojska. Žáci se také podíleli na sbírce pro Červený kříž.¹⁴⁴

Ve školním roce 1918/1919 byl zvolen novým ředitelem a správcem školy Eduard Raška. Jeho předchůdce odešel na měšťanskou školu do Krumpachu. O rok později však Eduarda Rašku nahradil Ladislav Rumler, který stál ve funkci ředitele a správce školy do roku 1933.¹⁴⁵

Po válce počet žáků postupně klesal. Ze 111 ve školním roce 1918/1919 na 45 o sedm let později. V průběhu roku žáci přibývali i ubývali, např. ve zmiňovaném roce ubylo patnáct žáků. Převažoval též počet chlapců nad děvčaty.¹⁴⁶

¹⁴¹ SOkA Šumperk, Fond Národní škola Zábřeh – Skalička, *Školní kronika – 1. díl (1895-1928)*, nestránkováno.

¹⁴² Tamtéž, nestránkováno.

¹⁴³ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁴⁴ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁴⁵ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁴⁶ Tamtéž, nestránkováno.

Žáci oslavovali – stejně jako na jiných školách – výročí vzniku Československé republiky, narozeniny prvního československého prezidenta Tomáše Garriguea Masaryka, výročí podpisu podepsání Malé dohody, výročí 1000 let od smrti sv. Václava a mnoho dalších událostí.¹⁴⁷

Od srpna 1935 byl definitivním správcem školy zvolen Josef Kolář. Počet žáků začal ve škole ve 30. letech pomalu stoupat, až na 67 ve školním roce 1936/1937.¹⁴⁸

Mnichovská dohoda znamenala rozdělení školy na třídu českou a nově vzniklou německou, jejímž učitelem byl zvolen Jiří Dyszkant, který současně zastával funkci správce školy. Od školního roku 1941/1942 byla česká škola opět dvoutrídni, neboť německá jednotřídní škola vzhledem k nižšímu počtu německých žáků splynula se školou českou. Od listopadu 1944 byla škola obsazena jednotkami Hitlerjugend.¹⁴⁹

Počátkem června 1945 byl ustanoven nový správce školy Bohumil Roller. Počet žáků klesl ze 107 na 37, neboť žáci vyšších ročníků odešli na zábřežskou měšťanskou školu a žáci z Jestřebí se vrátili do své školy. Ve školním roce 1946/1947 bylo na začátku zapsáno 46 žáků, zatímco v průběhu roku klesl počet na 30 a následně skončil na 35 žácích. Pro malý počet žáků byla škola změněna na jednotřídní. Od dubna 1948 byl správcem školy a ředitelem velký propagátor KSČ Karel Schwub. Škola zůstala nadále jednotřídní, žáci vyšších postupných ročníků docházeli do II. osmileté školy v Zábřeze.¹⁵⁰

Počet žáků navštěvujících 1. až 5. postupný ročník se od 50. let pohyboval přibližně mezi 20 až 50. Žáci se počátkem 60. let v rámci brigádnické činnosti zapojili při stavbě vodovodu, stavbě tělocvičny a sběru kamení na polích. Školní rok 1970/1971 byl poznamenán rozsáhlou rekonstrukcí školy. Od září 1975 byl novým ředitelem jmenován Jan Hroch. Prvního září 1978 byla škola zrušena v souvislosti s otevřením nové základní devítileté školy v Zábřeze. Ve Skaličce zůstala pouze mateřská škola.¹⁵¹

V roce 1990 byla škola obnovena. Nyní jsou součástí školy dvě třídy s 1. až 5. postupným ročníkem a mateřská škola.¹⁵²

¹⁴⁷ SOKA Šumperk, Fond Národní škola Zábřeh – Skalička, *Školní kronika – 1. díl (1895-1928)*, nestránkováno.

¹⁴⁸ SOKA Šumperk, Fond Národní škola Zábřeh – Skalička, *Školní kronika – 2. díl (1928-1978)*, nestránkováno.

¹⁴⁹ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁵⁰ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁵¹ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁵² Základní škola a Mateřská škola Skalička: *Oficiální stránky školy* [online]. [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <http://zsskalicka.cz/>

5. Základního školství v ostatních obcích Mikroregionu Zábřežsko

Základní školy na Zábřežsku, ve kterých probíhá výuka v devíti ročnících.

Základní škola Dubicko

První školní budova byla postavena již roku 1792. Nejednalo se však o školní budovu jako takovou, ale pouze o místnost, ve které se vyučovalo. Stavba byla ve špatném stavu a k opravám nedocházelo.¹⁵³ Roku 1863 byla postavena nová školní budova za peníze obce, nikdo jiný nepřispěl. O jedenáct let později byla vzhledem k počtu 120 žáků rozšířena jednotřídka na dvojtřídku.¹⁵⁴ Počet žáků i nadále rostl. Pro žáky tu však nebyl dostatečný prostor, a tak došlo na postavení nové školní budovy. Se stavebními pracemi se začalo v roce 1920, a o pět let později již byla budova postavena.¹⁵⁵ Nová školní budova byla zaplacená z úspor obecního hospodaření a obecními přírážkami. Tyto peníze však nestačily, a tak si na zaplacení obec musela i vypůjčit.¹⁵⁶

Nelehké období zažila škola během II. světové války, kdy již na počátku školního roku 1939/1940 byla škola rozdělena na jednotřídní školu německou a čtyřtřídní školu českou. V tomto školním roce byl zbaven funkce řídícího učitele Alois Janíček. Od této události žáci a učitelé necítili volnost, důvěru a jistotu ve školním prostředí, neboť v čele školy už stáli jen sympatizanti nacistického Německa.¹⁵⁷

Po válce v obci existovala obecná škola a nově zřízená měšťanská škola, která nesla pozdější název střední. Od školního roku 1953/1954 se obě školy sloučily v osmiletou střední školu. V 80. letech se plánovala přístavba školy, ke které však nedošlo, a tak žáci 3. a 4. ročníku dojížděli do okolních malotřídních škol v Hrabové a Bohuslavicích. Až v roce 1990 se rozhodlo o rekonstrukci budovy a postavení přístavby.¹⁵⁸ Základní školu navštěvuje přibližně 170 žáků.¹⁵⁹

¹⁵³ SOKA Šumperk, Fond Obecná škola Dubicko, *Kronika obecné školy Dubicko (1862-1908)*, s. 5.

¹⁵⁴ MEDEK, Václav. *Dějiny Dubicka, dubického panství a sousedních vsí do r. 1918*. Dubicko: Obecní úřad, 2001, s. 85.

¹⁵⁵ SOKA Šumperk, Fond Národní škola Dubicko, *Kronika národní školy Dubicko (1908-1945)*, s. 72, 122.

¹⁵⁶ SOBEK, Josef. *Dějiny Dubicka od roku 1918 do současnosti*. Dubicko: Obecní úřad, 2003, s. 13.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 36-38.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 62-63, 85.

¹⁵⁹ Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2017/2018), *Základní škola Dubicko*.

[online]. [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: http://www.zsdubicko.cz/dokumenty/45-VZ_18_19.pdf

Základní škola Postřelmov

Již písemná zmínka z roku 1756 nám ukazuje, že v obci stála v polovině 18. století školní budova. Na přelomu 18. a 19. století zde působily dvě školy – obecná a farní. V roce 1872 byla zahájena a též dokončena výstavba nové školní budovy. Poté byla koupena další budova pro měšťanskou školu, ve které předtím sídlil hostinec. Počet žáků se však zvyšoval, a tak bylo nutné zabezpečit prostory pro výuku. Ve 30. letech 20. století tak byla postavena nová škola nesoucí název „Jubilejní škola T. G. Masaryka“. Na konci 70. let proběhla generální oprava.¹⁶⁰ Školu v současnosti navštěvuje přibližně 250 žáků.¹⁶¹

Základní škola Rohle

Základní školu v Rohli navštěvuje přibližně třicet žáků ve dvou třídách 1. stupně a patnáct žáků ve čtyřech třídách 2. stupně. Do zdejší školy kromě místních dětí dojíždějí i děti z okolních obcí Kamenné, Nedvězí, Janoslavice, a Veleboře. Školní budova je rozdělena na dvě části, 2. stupeň se nachází v původní budově, 1. stupeň poté v přístavbě z roku 1982. Součástí školy jsou rovněž samostatné budovy - dílna a MŠ s jídelnou. Školní budova prošla v roce 2014 rozsáhlou rekonstrukcí.¹⁶²

Základní škola Sudkov

Do základní školy v Sudkově dochází v současnosti přibližně sto padesát žáků, kteří jsou rozděleni do devíti tříd, avšak ve školním roce 2017/2018 došlo na spojení 1. a 2. třídy. Škola se nachází v dobře udržované budově s přístavbou z roku 2002. Školní motto zní: „Škola přátelství a porozumění“.¹⁶³

¹⁶⁰ Historie školy. *Základní škola Postřelmov* [online]. [cit. 2020-05-02].

Dostupné z: <http://zspostrelmov.cz/i-historie.html>

¹⁶¹ Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2017/2018), *Základní škola Postřelmov*.

[online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: <http://zspostrelmov.cz/doc/dokumenty/vz201718.pdf>

¹⁶² Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Rohle*. [online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z:

http://www.zsrohle.cz/dokumenty/soubory/Vyrocní_zprava_ZS_a_MS_Rohle_2018_2019_a.docx.pdf

¹⁶³ Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2017/2018), *Základní škola a Mateřská škola Sudkov*. [online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: <http://zssudkov.cz/skola/dokumenty/2017-2018/>

Základní škola Štíty

První zmínky o škole ve Štítech pochází z roku 1672 a dozvídáme se je ze zápisu děkanské kroniky v Šumperku. V té době se Štíty jmenovaly Šilperk. V roce 1853 nechali tehdejší majitelé města Liechtenštejnové postavit novou školní budovu. Jelikož bylo město převážně německé, k vybudování samostatné české školy došlo až v roce 1908. Škola však byla vzhledem k národnostním poměrům ve městě menšinová.¹⁶⁴

Až po konci I. světové války a vzniku samostatného československého státu proběhla jednání o vybudování nové školní budovy, která byla v roce 1926 dokončena. Součástí města byly mateřská, obecná a měšťanská škola, která nesla od roku 1930 název „Masarykova škola“.¹⁶⁵

Během II. světové války byla česká škola zavřena a žáci se do ní mohli vrátit až roku 1945. Školní budova prošla od té doby několika rekonstrukcemi, v roce 1975 byl dostavěn vestibul a šatny, v roce 1982 byly přistavěny kuchyně s jídelnou a dílny, na kterých byla v letech 1993 až 1994 postavena další dvě patra.¹⁶⁶

Základní školu nyní navštěvuje přibližně 250 žáků, přičemž necelá třetina žáků do zdejší školy dojíždí z okolních obcí. Nejvíce jich je z Písařova, avšak významné zastoupení mají taktéž žáci z Cotkytle, Horních Studének, Jedlí a Zborova.¹⁶⁷

Nepochybně nejvýznamnějším žákem, který docházel do zdejší základní školy, byl světoznámě uznávaný egyptolog prof. Miroslav Verner.¹⁶⁸

¹⁶⁴ Historie školy. *Základní škola a mateřská škola Štíty* [online]. [cit. 2020-05-02].

Dostupné z: <https://www.zsstity.cz/zakladni-skola/historie-skoly/>

¹⁶⁵ Tamtéž, [online]. [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: <https://www.zsstity.cz/zakladni-skola/historie-skoly/>

¹⁶⁶ Valentová, I. *Školství*. Štítecký list. 2018, speciální vydání, s. 9. [online]. [cit. 2020-05-02].

Dostupné z: <http://www.stity.cz/wp-content/uploads/2018/07/%C5%A0t%C3%ADteck%C3%BD-list-mimo%C5%99%C3%A1dn%C3%A9-%C4%8D%C3%ADslo.pdf>

¹⁶⁷ Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Štíty*.

[online]. [cit. 2020-05-02]. Dostupné z: <https://www.zsstity.cz/malovani-snehu-3/vyrocní-zprava/>

¹⁶⁸ Tamtéž, [online]. [cit. 2020-05-02].

Základní školy na Zábřežsku, ve kterých probíhá výuka pouze na prvním stupni.

Základní škola Bohuslavice

Počátky školy lze nalézt za dob panování Marie Terezie, tehdy však ještě nebyla postavena školní budova, a tak se až do roku 1815 vyučovalo v domě č. 17. V roce 1841 byla postavena první školní budova. Škola vedla ve 2. polovině 19. století spor o přiškolení k sousednímu Dubicku. Vzhledem k rostoucímu počtu žáků byla ve školním roce 1887/1888 započata přístavba školní budovy. Přesto byly prostory pro více než sto žáků velmi stísněné. Během I. světové války byla výuka zkrácena.¹⁶⁹ V 80. letech zdejší školu navštěvovali žáci dubické základní školy, jejichž škola byla v té době rekonstruována.¹⁷⁰ Aktuálně školu navštěvuje přibližně třicet žáků ve dvou třídách.¹⁷¹

Základní škola Brníčko

První zmínky o výuce v Brníčku pochází z doby před rokem 1820. Již roku 1822 je známo jméno prvního učitele. V té době stála škola u místního kostela. Žáci ji navštěvovali až do roku 1857, kdy byla poničena požárem, který se z kostela šířil na další budovy v okolí. V roce 1862 tak byla postavena nová školní budova pro děti z Brníčka a přiškoleného Strupšína. Počet žáků navštěvujících školu v 2. polovině 19. století narůstal. Stejně jako v jiných českých školách byl život školy ve 20. století ovlivněn dvěma světovými válkami a vládou jedné politické strany.¹⁷²

¹⁶⁹ SOKA Šumperk, Fond Národní škola Bohuslavice, *Školní kronika (1886-1921)*, s 4-6, 24. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <http://bohuslavice.nase-kronika.cz/bohuslavice-su/>

¹⁷⁰ SOBEK, Josef. *Dějiny Dubicka od roku 1918 do současnosti*. Dubicko: Obecní úřad, 2003, s. 85.

¹⁷¹ Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní a Mateřská škola Bohuslavice*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z:

https://www.zs.bohuslavice.cz/upload/skola/dokumenty/v%C3%9Drocnc%C3%8D_zpr%C3%81va_o_cinnosti_skoly_za_rok_20182019.pdf

¹⁷² Historie školy. *Základní a mateřská škola Brníčko* [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <https://skolabrnicko.estranky.cz/clanky/historie-skoly.html>

Základní škola Horní Studénky

Základní škola a mateřská škola v Horních Studénkách je malotřídní základní školou, kterou navštěvuje přibližně dvacet žáků ve dvou třídách.¹⁷³

Základní škola Hoštejn

Původní budova školy se nacházela na tzv. kostelním vršku. Jednotřídní škola však byla pro rostoucí počet žáků příliš malá a výuka probíhala na směnách. Bylo tak nutné zabezpečit vyučování ve větších prostorách. Se stavbou nové školní budovy je spjato jméno tehdejšího učitele a zároveň správce školy Josefa Skalického, který se významně inicioval na jejím postavení a vyhlásil i veřejnou sbírku. Budova byla dokončena roku 1910.¹⁷⁴

Během obou světových válek škola strádala. Na konci II. světové války byli dokonce ve školní budově nastěhováni četníci. Po válce se projevil pokles dětí v důsledku odsunu německých rodin. Na počátku 70. let proběhla ve škole rozsáhlá generální oprava budovy.¹⁷⁵

Základní škola Hrabová

Základní škola Hrabová je malotřídní základní školou, kterou navštěvuje přibližně padesát žáků ve třech třídách. Škola je umístěna v historické budově, která prošla roku 2013 rekonstrukcí.¹⁷⁶

Základní škola Chromeč

Základní škola Chromeč je malotřídní základní škola, jež ve dvou třídách navštěvuje přibližně deset až dvacet žáků.¹⁷⁷

¹⁷³ Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní a Mateřská škola Horní Studénky*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <http://www.zsamshornistudenky.cz/wp-content/uploads/2019/12/v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-%C5%A1koly-a-%C5%A1koly-2018-2019-kone%C4%8Dn%C3%A1-na-tisk-a-posl%C3%A1n%C3%AD.pdf>

¹⁷⁴ Historie školy. *Základní škola a Mateřská škola Hoštejn* [online]. [cit. 2020-05-03].

Dostupné z: <https://zsamshostejn.cz/files/200000587-e8903e98aa/Historie%20%C5%A1koly.pdf>

¹⁷⁵ Tamtéž, [online]. [cit. 2020-05-03].

¹⁷⁶ Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Hrabová*. [online]. [cit. 2020-05-03].

Dostupné z: https://www.skolahrabova.cz/wp-content/uploads/2019/09/Vyr_zprava_19.pdf

¹⁷⁷ Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola Chromeč*.

[online]. [cit. 2020-05-03].

Dostupné z: <https://zschromec4.webnode.cz/files/200000673-417b3417b4/VZ%202018-%202019.pdf>

Základní škola Jedlí

Základní školu v Jedlí v současnosti navštěvuje přibližně třicet žáků ve dvou třídách.¹⁷⁸

Základní škola Jestřebí

Škola v Jestřebí vznikla již na konci 18. století. Kolem roku 1820 byla postavena nová školní budova. Pro nedostatečnou kapacitu byla vybudována v letech 1927 až 1928 nová budova školy mezi Jestřebím a Jestřebíčkem. Základní školu navštěvují ve dvou třídách žáci z Jestřebí i sousední vsi Pobučí.¹⁷⁹

Základní škola Kamenná

Historie školy sahá do roku 1879, kdy se obec rozhodla zakoupit hospodářskou budovu a zřídit v ní jednotřídní školu, neboť děti z Kamenné do té doby docházely do školy v sousední Rohli, kterou též navštěvovali děti z Nedvězí, Benkova a Janoslavic (dřívější označení Svinov – poznámka P. K.), čímž byla škola pro takový počet dětí nedostatečně prostorná.¹⁸⁰

Základní škola Kolšov

Základní škola v Kolšově je malotřídní.

Základní škola Lesnice

Základní školu a v Lesnici nyní navštěvuje přibližně 20 žáků ve dvou třídách.¹⁸¹

¹⁷⁸ Základní škola. *Základní škola a Mateřská škola Jedlí* [online]. [cit. 2020-05-03].

Dostupné z: <http://www.zsams-jedli.wbs.cz/Zakladni-skola.html>

¹⁷⁹ O škole a školství v Jestřebí. *Základní škola a Mateřská škola Jestřebí* [online]. [cit. 2020-05-03].

Dostupné z: <http://www.zs-ms-jestrebi.cz/o-skole.aspx>

¹⁸⁰ Historie školy. *Základní škola a Mateřská škola Kamenná* [online]. [cit. 2020-05-03].

Dostupné z: <http://www.zs-kamenna.cz/historie-skoly/ms-1007/p1=1007>

¹⁸¹ Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Lesnice*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: http://zslesnice.cz/wp-content/uploads/2019/11/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-2018_2019.pdf

Základní škola Leština

Základní školu Boleslava Hrbka v Leštině navštěvuje přibližně sedmdesát až osmdesát žáků v pěti třídách.¹⁸² Škola je pojmenována po bývalém učiteli a odbojáři, který byl v posledních dnech II. světové války odvečen a následně umučen jednotkami SS u Stavenic blízko Mohelnice.¹⁸³

Základní škola Lukavice

Základní školu v Lukavici v současnosti navštěvuje dvacet až třicet žáků ve dvou třídách.¹⁸⁴

Základní škola Nemile

Základní škola v Nemili byla založena v roce 1906. Ve školní budově se nachází dvoutřídní základní škola a mateřská škola. Od školního roku 2013/2014 probíhá výuka i v 5. ročníku.¹⁸⁵

Základní škola Rájec

Původní budova školy byla postavena již roku 1820 a od té doby prošla několikrát rekonstrukcí. Základní školu žáci navštěvují ve dvou třídách.¹⁸⁶

Základní škola Rovensko

Základní školu nyní navštěvuje přibližně čtyřicet žáků ve dvou třídách.¹⁸⁷

¹⁸² Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2017/2018), *Základní škola Boleslava Hrbka a Mateřská škola Leština*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <http://www.zs-lestina.cz/zakladni-skola>

¹⁸³ Boleslav Hrbek. *Spolek pro vojenská pietní místa* [online]. [cit. 2020-05-03].

Dostupné z: <https://www.vets.cz/vpm/boleslav-hrbek-1704/>

¹⁸⁴ Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Lukavice*. [online]. [cit. 2020-05-03].

Dostupné z: <http://zslukavice.cz/wp-content/uploads/2020/03/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-za-%C5%A1koln%C3%AD-rok-2018-2019.pdf>

¹⁸⁵ Charakteristika školy. *Základní škola a Mateřská škola Rájec* [online]. [cit. 2020-05-03].

Dostupné z: <http://www.zsnemile.webpark.cz/skola.html>

¹⁸⁶ Základní škola. *Základní škola a Mateřská škola Rájec* [online]. [cit. 2020-05-03].

Dostupné z: <https://www.zsmsrajec.cz/clanky/zakladni-skola/>

¹⁸⁷ Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2016/2017), *Základní škola a Mateřská škola Rovensko*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <https://skolarovensko.estranky.cz/clanky/dokumenty/>

Základní škola Svébohov

Do základní školy ve Svébohově dochází kolem patnácti až dvaceti žáků. Ve školním roce 2018/2019 se vyučovalo jen ve čtyřech ročnících.¹⁸⁸

Základní škola Zvole

Základní školu ve Zvoli navštěvuje v současnosti přibližně čtyřicet pět žáků ve třech třídách.¹⁸⁹

Základní školy na Zábřežsku, ve kterých v minulosti probíhala výuka.

V obcích na území Mikroregionu Zábřežsko se v minulosti nacházely i další školy, které již zanikly. Jedná se o následující obce: Drozdov, Hynčina, Kosov, Postřelmůvek, Vysehoří, Zborov. V Drozdově, Kosově a Postřelmůvku se nachází pouze mateřská škola.

¹⁸⁸ Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Svébohov*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: http://zssvebohov.wbs.cz/vyrocní_zprava_1819.pdf

¹⁸⁹ Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Zvole*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <https://skola-zvole.cz/vyrocní-zprava/>

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřil na vývoj školství v regionu Zábřežsko, který jsem koncipoval jako Svazek obcí Mikroregionu Zábřežsko, jež zahrnuje třicet obcí. Region si během historie prošel mnoha epochami, které jej utvářely k obrazu svému. Podstatné byly dvě období rozvoje oblasti, nejprve za správy panství rodem Tunklů v 15. a 16. století, podruhé v polovině 19. století v souvislosti s budováním železniční tratě spojující Prahu s Olomoucí. Většinu průmyslu však vlastnili Němci, kteří se projevovali germanizačními snahami. Území bylo také postiženo světovými válkami, především pak boji posledních dnů II. světové války a následným odsunem Němců.

Co se týče vývoje školství v Zábřeze, již do období konce třicetileté války lze zařadit prvního učitele, u kterého známe jméno. V té době existovala ve městě pouze škola farní. Až v polovině 19. století však dochází k budování škol obecných a měšťanských, na kterých se vyučovalo česky a německy. Sílicí germanizace ze strany německých průmyslníků a rostoucí národní spory vedly ke vzniku jednotřídní školy české. České školství ve městě bylo až do vzniku samostatného československého státu v roce 1918 menšinové, poté měly děti možnost navštěvovat několik českých škol. Od počátku 20. století přibývalo žáků, což se projevilo v nedostatku výukových prostor. Až ke konci období první republiky byla dokončena nová budova Masarykovy obecné školy.

Po II. světové válce byla činnost škol s výjimkou těch německých obnovena. Vzhledem k rostoucímu počtu žáků byla nadále potřeba zřídit nové školy. V 50. letech byla založena Základní škola Boženy Němcové, v 60. letech Základní škola Školská a na konci 70. let byla zřízena Základní škola Severovýchod. Pohnutkou ke vzniku škol byl zmíněný růst žáků, který byl zapříčiněn mnoha faktory. Zaprvé se zvyšoval počet obyvatel města a jeho přilehlých částí a tedy i počet místních dětí, další významným aspektem bylo snižování počtu tříd na základních školách z devítiletých na malotřídní a také počtu žáků, některé školy na vesnicích byly dokonce zrušeny. Na zrušení škol měl vliv i úbytek obyvatel související s odsunem Němců po II. světové válce. I v současnosti dochází k větší koncentraci žáků do měst. Snižuje se dichotomie mezi městem a venkovem.

Vyjma města Zábřeh, který je součástí samostatné kapitoly, jsou v páté kapitole ostatní školy v regionu rozčleněny z hlediska výuky na tři skupiny: základní školy ve kterých probíhá výuka v devíti ročnících, základní školy na ve kterých probíhá výuka pouze na prvním stupni a na základní školy na ve kterých v minulosti probíhala výuka.

Zajímavým zjištěním byla proměna charakteru třídy na české škole zřízené roku 1884 (pozdější názvy I. národní škola, I. obecná škola, Masarykova škola). Od vzniku školy až do konce 19. století měl jasnou převahu počet dívek nad chlapci, který se však od počátku 20. století začal zmenšovat. Ve 20. letech měl již převahu počet chlapců.

Proměnou prošel i pedagogický sbor na základních školách, kdy narůstal počet žen ve školství. Dnes již v oblasti školství mají majoritní převahu ženy. Rozdílná situace se ale odehrávala na pozici ředitele, neboť většinu v tomto postavení zastávali muži, žen na pozici ředitelky bylo méně. Situace se nicméně za posledních třicet let změnila a funkci ředitelky zastává více žen, především pak v malotřídních školách. Změnilo se též oslovení vyučujícího i ředitele, neboť dnes se už nepoužívá označení řídící učitel, jak před několika desítkami let.

Je nutné také zmínit nevýhodu u školních kronik psaných v dlouhé době vlády KSČ, kdy byly psány ředitelem či jeho zástupcem a následně kontrolovány okresním školním inspektorem. Byly tak napsány stránky, které neobjektivně chválí vedoucí úlohu jedné strany ve státě a její počínání. Ale mezi těmi, kteří takto dobrovolně, či nedobrovolně psali, se občas najde osoba s nezastřeným pohledem na svět, jako byl ředitel Základní školy Školská na přelomu 60. a 70. let. Miloslav Hart.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

SOkA Šumperk, Fond I. národní škola Zábřeh, *Školní kronika – 1. díl. (1884-1915)*

SOkA Šumperk, Fond I. národní škola Zábřeh, *Školní kronika – 2. díl. (1915-1935)*

SOkA Šumperk, Fond I. národní škola Zábřeh, *Školní kronika – 3. díl. (1935-1953)*

SOkA Šumperk, Fond II. základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1953-1974)*

SOkA Šumperk, Fond II. základní devítiletá škola Zábřeh, *Kronika školy (1974-1989)*

Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní devítileté školy v Zábřeze (1964-1980)*

Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy v Zábřeze (1980-1990)*

Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy v Zábřeze (1991-2001)*

Základní škola Zábřeh Školská, *Kronika III. základní školy v Zábřeze (2001-2008)*

Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Kronika Základní školy Zábřeh Severovýchod (1978–1983)*

Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Kronika Základní školy Zábřeh Severovýchod (1983–1996)*

Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Výroční zpráva o činnosti Základní školy Zábřeh Severovýchod, školní rok 1996/1997*

Základní škola Zábřeh Severovýchod, *Výroční zpráva o činnosti Základní školy Zábřeh Severovýchod, školní rok 2014/2015*

SOkA Šumperk, Fond Národní škola Zábřeh – Skalička, *Školní kronika – 1. díl (1895-1928)*

SOkA Šumperk, Fond Národní škola Zábřeh – Skalička, *Školní kronika – 2. díl (1928-1978)*

SOkA Šumperk, Fond Obecná škola Dubicko, *Kronika obecné školy Dubicko (1862-1908)*

SOkA Šumperk, Fond Národní škola Dubicko, *Kronika národní školy Dubicko (1908-1945)*

SOkA Šumperk, Fond Národní škola Bohuslavice, *Školní kronika (1886-1921)* [online].
[cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <http://bohuslavice.nase-kronika.cz/bohuslavice-su/>

Literatura

BARTOŠ, Josef. *Zábřeh - 750 let*. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004.

BŘEZINA, Jan. *Zábřežsko v období feudalismu do roku 1848*. Ostrava: Krajské nakladatelství, 1963.

DOHNALOVÁ, Emilie a Eva MUSILOVÁ. *Bibliografie okresu Šumperk*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. Bibliografie a prameny k vývoji Moravy.

FALZ, Leopold. *Dějiny města Zábřeha od nejstarších časů až do roku 1900*. Praha: Votobia, 2003.

KRÁLÍKOVÁ, Marie, Václav SPĚVÁČEK a Josef NEČESANÝ. *Nástin vývoje všeobecného vzdělání v českých zemích: vysokoškolská příručka pro pedagogické fakulty*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977.

MEDEK, Václav. *Dějiny Dubicka, dubického panství a sousedních vsí do r. 1918*. Dubicko: Obecní úřad, 2001.

MELZER, Miloš. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad, 1993.

SOBEK, Josef. *Dějiny Dubicka od roku 1918 do současnosti*. Dubicko: Obecní úřad, 2003.

SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

SPURNÝ, František. *Vlastivědná příručka šumperského okresu*. Šumperk: Okresní pedagogické středisko, 1983.

ŠIMEK, Jan. *Historie školních budov: od tereziánských reforem po současnost*. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2016.

Internetové zdroje

Svazek obcí Mikroregionu Zábřežsko. *Mikroregion Zábřežsko: Oficiální stránky mikroregionu* [online]. Zábřeh: UŽITEČNÝWEB.CZ, 2010 [cit. 2020-02-27].

Dostupné z: <http://www.zabrezsko.cz/>

Český statistický úřad [online]. [cit. 2020-02-27].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xm/so-orp-zabreh>

Základní škola Zábřeh Boženy Němcové: *Oficiální stránky školy* [online].

[cit. 2020-03-06]. Dostupné z: <http://bozenka.cz/>

Základní škola a Mateřská škola Skalička: *Oficiální stránky školy* [online].

[cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <http://zsskalicka.cz/>

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2017/2018), *Základní škola Dubicko*. [online].

[cit. 2020-05-02]. Dostupné z: http://www.zsdubicko.cz/dokumenty/45-VZ_18_19.pdf

Historie školy. *Základní škola Postřelmov* [online]. [cit. 2020-05-02].

Dostupné z: <http://zspostrelmov.cz/i-historie.html>

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2017/2018), *Základní škola Postřelmov*.

[online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z:

<http://zspostrelmov.cz/doc/dokumenty/vz201718.pdf>

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Rohle*. [online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z:

http://www.zsrohle.cz/dokumenty/soubory/Vyrocní_zprava_ZS_a_MS_Rohle_2018_2019_a.docx.pdf

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2017/2018), *Základní škola a Mateřská škola Sudkov*. [online]. [cit. 2020-05-04].

Dostupné z: <http://zssudkov.cz/skola/dokumenty/2017-2018/>

Historie školy. *Základní škola a mateřská škola Štítý* [online]. [cit. 2020-05-02].

Dostupné z: <https://www.zsstity.cz/zakladni-skola/historie-skoly/>

Valentová, I. *Školství*. Štítecký list. 2018, speciální vydání, s. 9. [online]. [cit. 2020-05-02].

Dostupné z: [http://www.stity.cz/wp-](http://www.stity.cz/wp-content/uploads/2018/07/%C5%A0t%C3%ADteck%C3%BD-list-mimo%C5%99%C3%A1dn%C3%A9-%C4%8D%C3%ADslo.pdf)

[content/uploads/2018/07/%C5%A0t%C3%ADteck%C3%BD-list-mimo%C5%99%C3%A1dn%C3%A9-%C4%8D%C3%ADslo.pdf](http://www.stity.cz/wp-content/uploads/2018/07/%C5%A0t%C3%ADteck%C3%BD-list-mimo%C5%99%C3%A1dn%C3%A9-%C4%8D%C3%ADslo.pdf)

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Štítý*. [online]. [cit. 2020-05-02].

Dostupné z: <https://www.zsstity.cz/malovani-snehu-3/vyrocní-zprava/>

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní a Mateřská škola Bohuslavice*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: https://www.zs.bohuslavice.cz/upload/skola/dokumenty/v%C3%9Droc%C3%8D_zpr%C3%81va_o_cinnosti_skoly_za_rok_20182019.pdf

Historie školy. *Základní a mateřská škola Brničko* [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <https://skolabrnicko.estranky.cz/clanky/historie-skoly.html>

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní a Mateřská škola Horní Studénky*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <http://www.zsamshornistudenky.cz/wp-content/uploads/2019/12/v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-%C5%A1koly-a-%C5%A1koly-2018-2019-kone%C4%8Dn%C3%A1-na-tisk-a-posl%C3%A1n%C3%AD.pdf>

Historie školy. *Základní škola a Mateřská škola Hoštejn* [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <https://zsamshostejn.cz/files/200000587-e8903e98aa/Historie%20%C5%A1koly.pdf>

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Hrabová*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: https://www.skolahrabova.cz/wp-content/uploads/2019/09/Vyr_zprava_19.pdf

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola Chromeč*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <https://zschromec4.webnode.cz/files/200000673-417b3417b4/VZ%202018-%202019.pdf>

Základní škola. *Základní škola a Mateřská škola Jedlí* [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <http://www.zsams-jedli.wbs.cz/Zakladni-skola.html>

O škole a školství v Jestřebí. *Základní škola a Mateřská škola Jestřebí* [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <http://www.zs-ms-jestrebi.cz/o-skole.aspx>

Historie školy. *Základní škola a Mateřská škola Kamenná* [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <http://www.zs-kamenna.cz/historie-skoly/ms-1007/p1=1007>

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Lesnice*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: http://zslesnice.cz/wp-content/uploads/2019/11/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-2018_2019.pdf

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2017/2018), *Základní škola Boleslava Hrbka a Mateřská škola Leština*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <http://www.zs-lestina.cz/zakladni-skola>

Boleslav Hrbek. *Spolek pro vojenská pietní místa* [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <https://www.vets.cz/vpm/boleslav-hrbek-1704/>

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Lukavice*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <http://zslukavice.cz/wp-content/uploads/2020/03/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-z%C5%A1koln%C3%AD-rok-2018-2019.pdf>

Charakteristika školy. *Základní škola a Mateřská škola Rájec* [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <http://www.zsnemile.webpark.cz/skola.html>

Základní škola. *Základní škola a Mateřská škola Rájec* [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <https://www.zsmsrajec.cz/clanky/zakladni-skola/>

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2016/2017), *Základní škola a Mateřská škola Rovensko*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <https://skolarovensko.estranky.cz/clanky/dokumenty/>

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Svěbohov*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: http://zssvebohov.wbs.cz/vyrocní_zprava_1819.pdf

Výroční zpráva o činnosti školy (školní rok 2018/2019), *Základní škola a Mateřská škola Zvole*. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: <https://skola-zvole.cz/vyrocní-zprava/>

Přílohy

Příloha č. 1 – Budova české obecné školy na dnešní ulici Školská

Zdroj: BARTOŠ, Josef. *Zábřeh - 750 let*. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004, s. 40.

Příloha č. 2 – Budova Masarykovy obecné školy na dnešní ulici Školská, rok 1937

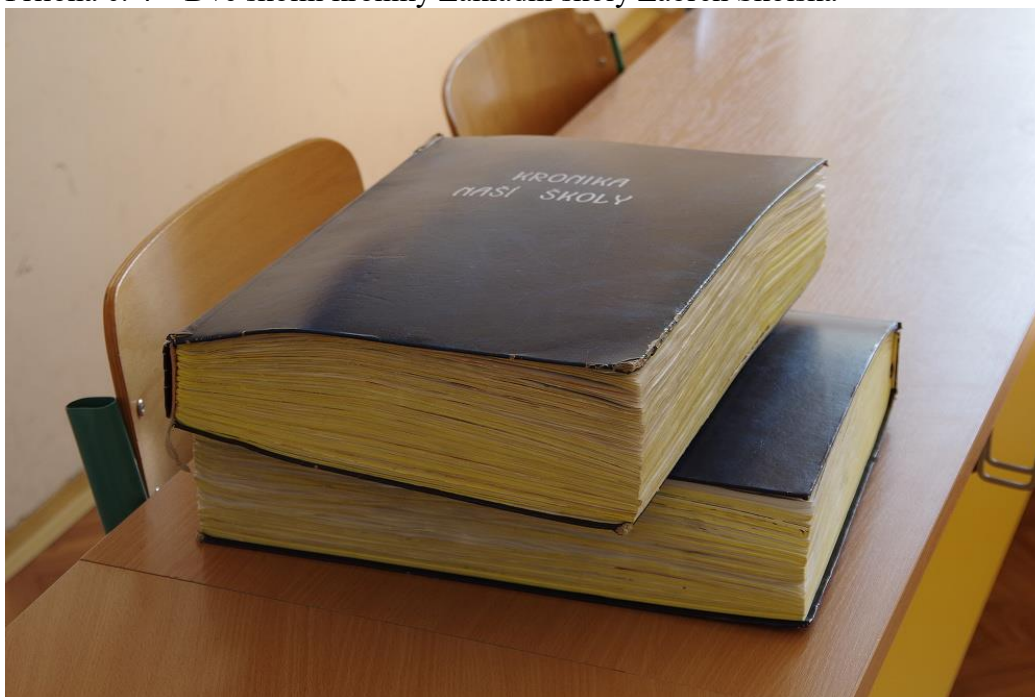
Zdroj: SOkA Šumperk, Fond I. národní škola Zábřeh, *Školní kronika – 3. díl. (1935-1953)*, nestránkováno.

Příloha č. 3 – Budova Základní školy Skalička na počátku 20. století

Zdroj: Skoumalová, A.: Archiv obce Skalička. In: Sborník státního okresního archivu Šumperk, 2014, 7, s. 32.

Příloha č. 4 – Dvě školní kroniky Základní školy Zábřeh Školská

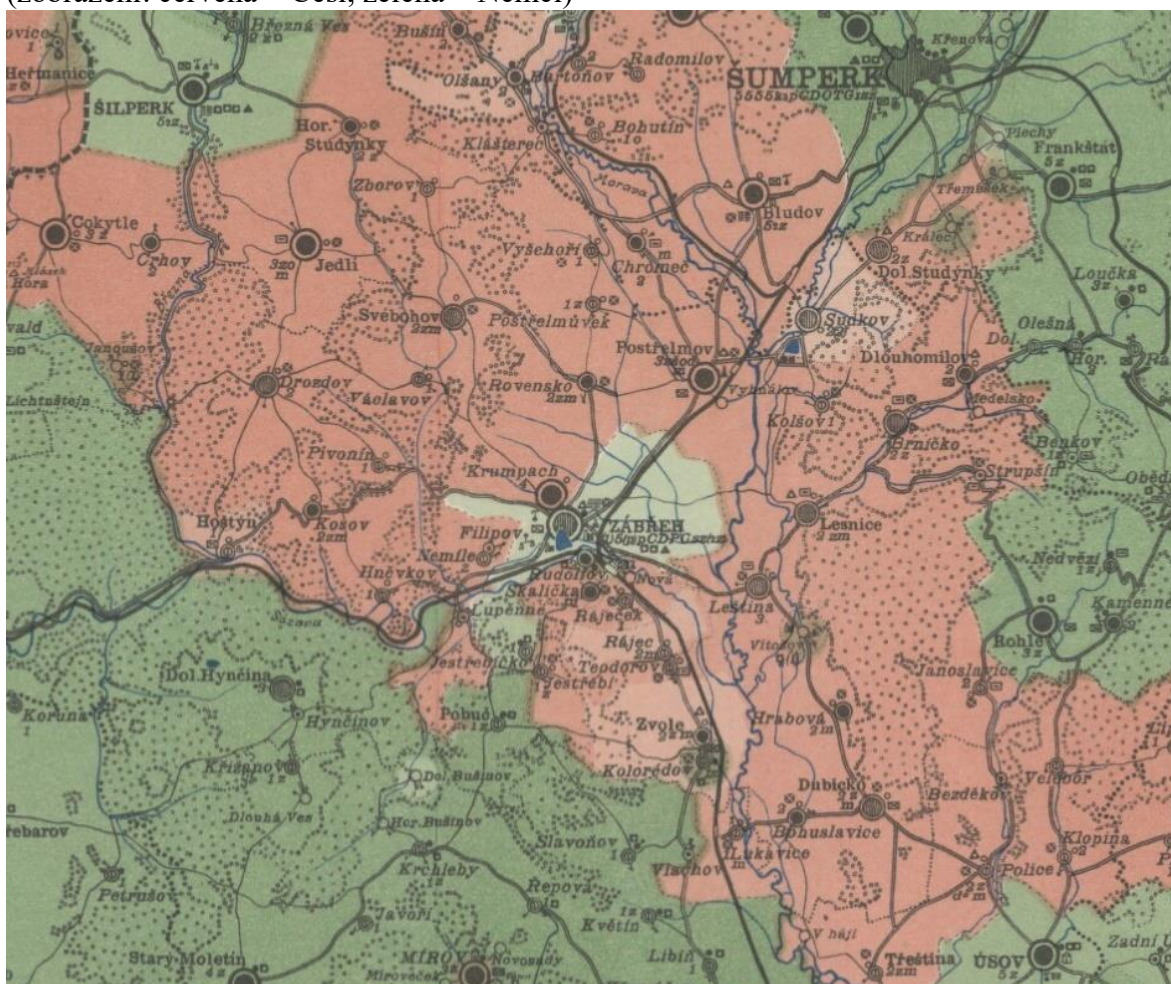
Zdroj: archiv autora

Příloha č. 5 – Titulní strany vybraných školních let, školní kroniky Základní škola Zábřeh Školská

Zdroj: archiv autora

Příloha č. 6 – Národnostní mapa Moravy, počátek 20. století
(zobrazení: červená – Češi, zelená – Němci)

Zdroj: Národnostní mapa Moravy, List I: Severní Morava a východní Čechy [1906]
[online]. [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:377c9650-6d3b-11e8-87bd-005056827e52?page=uuid:44273dd0-7586-11e8-be68-5ef3fc9bb22f>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Patrik Kunert
Katedra nebo ústav:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Krákora, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Vývoj školství v regionu Zábřežska
Název práce v angličtině:	Development of education in the region Zábřežsko
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá dějinami školství v regionu Zábřežsko. Zahrnuje základní fakta týkající se regionu a jeho nejvýznamnějšího města Zábřeha. Podstatná část práce se věnuje školství v městě Zábřeze a ostatních obcích regionu.
Klíčová slova:	Historie, školství, region Zábřežsko, Zábřeh, vývoj školství, základní škola
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the development of education in the region Zábřežsko. The basic facts about history of the region and his most important town of Zábřeh are included. The main part of thesis deals with the development of education in the town of Zábřeh and other villages in the region.
Klíčová slova v angličtině:	History, education, region Zábřežsko, Zábřeh, development of education, elementary school
Přílohy vázané v práci:	Obrazové přílohy – 4 strany
Rozsah práce:	55 stran
Jazyk práce:	Český jazyk